Dinu Săraru la Conferințele Municipiului Piteşti

Sub genericul „Conferinţele Municipiului Piteşti", iniţiate de domnul primar Tudor Pendiuc, Centrul Cultural şi Primăria Municipiului Piteşti au organizat, în 25 martie a.c., în Sala Ars Nova, o dezbatere din seria manifestărilor lunare, având ca temă „Amurgul ultimului ţăran din Slătioara – amintiri". Invitat al acestui eveniment a fost Dinu Săraru.

Scriitor, om de teatru şi film, publicist de peste şase decenii, Dinu Săraru a vorbit despre ultima generaţie de ţărani din localitatea natală, Slătioara, despre psihologia, destinul şi lipsa de perspectivă a acestei clase sociale.

Prezentarea a fost făcută de către Dumitru Augustin Doman, scriitor şi redactor şef al revistei „Argeş", care a coordonat acest eveniment.

Alături de distinsul oaspete s-au aflat domnul primar Tudor Pendiuc şi numeroşi oameni de cultură piteşteni.

La final, invitatul a oferit autografe cititorilor, pentru cărţile „Ultimul ţăran din Slătioara" şi „Ultimul bal la Şarpele Roşu", editate de Adevărul Holding.

L. RUS

Poveştile culorii de pe pânzele lui Gheorghe Coman

În intervalul 17-28 februarie, Biblioteca Județeană Argeș a găzduit expoziția de pictură a artistului plastic bucureștean Gheorghe Coman. Cele 30 de lucrări te invită, încă de la primul contact vizual, dincolo de pragul emoției comune, pe teritoriul valorilor clasic-tradiționale, acolo unde culoarea susură, alunecă, se topește de-a lungul liniei fragile, surprinzând pulsul vieții de la limita dintre realitate și vis, întotdeauna, însă, în contextul unui decupaj bine definit, al unei idei, narațiuni impecabil strunite.

Peisajul rural – împrejurimile Motrului, Lunca Dunării – străzile, casele, cvartalele dispărute în urmă cu șapte, zece, cincisprezece ani din București, autoportretul și portretele părintelui Galeriu și al soției pictorului, doamnele de epocă în pandant, anotimpurile în cheie nostalgică, îndeosebi iernile primelor zăpezi, cu toate promisiunile lor inocente – toate acestea interpretează un vals pierdut în mozaicul vremii. Artistul este martor și complice, în același timp, la trecerea/petrecerea prin lume.

Pictorul pare că vede și că poartă un dialog bogat în replici cu dimensiunea tulbure a luminii. Blândă și tulbure. Contaminată de stări sufletești. Cred că aici trebuie căutată amprenta personală, autenticul, în jocul acesta pierdut, ușor confuz trebuie căutat stilul.

Gheorghe Coman este absolvent al Universității Naționale de Arte din București, Facultatea de Arte Decorative și Design. Specializarea sa este Ceramica. Dragostea veche și fără de leac – Pictura. Participă asiduu la tabere de creație naționale și internaționale și expune anual în capitală și în țară. La Pitești, este pentru a doua oară, în anul 2012 lucrările sale izbutind să adune, la Galeria *Metopa*, un public atent și avizat.

La vernisajul din după-amiaza de 17 februarie, lui Gheorghe Coman i-a stat alături pictorul Ion Pantilie, al cărui cuvânt de întâmpinare a fost deopotrivă generos și purtător de miez. Maestrul Pantilie a ținut să sublinieze calitatea de colorist a lui Gheorghe Coman, văzător/clarvăzător până în structurile intime ale naturii, care nu-și va epuiza niciodată resursele, din perspectivă de muză, convențională sau insolită.

Încredințat că artistul are nevoie, ca de aer, să comunice cu publicul său, Gheorghe Coman și-a însoțit vizitatorii într-un voiaj inedit prin expoziție, povestindu-le istoria fiecărei lucrări în parte. O practică necesară, din păcate abandonată astăzi. Blazarea ar putea fi pricina. Blazarea și un soi de tristețe arogantă, de amărăciune de turn de fildeș, la care obligă, silește Vulgul – Rege, căruia majoritatea i se închină.

Denisa POPESCU MARTIN

Aforisme

Un pseudonim al inadaptării

■ De la o vreme îţi dai seama că libertatea nu e decît un pseudonim al inadaptării.

■ Înţelepciunea se degradează în speculaţiile inteligenţei, aşa cum iubirea se degradează în pedanteria moralei.

■ Original: „nu a fi primul care vede ceva nou, ci a vedea, ca şi cum ar fi noi, lucrurile vechi şi cunoscute, văzute şi revăzute de toată lumea" (Nietzsche).

■ Banalitatea: fundamentul existenţei. Paradoxul: mansarda acesteia.

■ A reuşit să falsifice pînă şi inexistenţa.

■ „Spovedania, nu preotul acordă iertarea păcatelor" (Oscar Wilde).

■ Descompunerea: o simplitate întoarsă pe dos.

■ De fapt îţi trebuie mai mult curaj pentru a minţi decît pentru a spune adevărul.

■ Mai mult decît cel de-a falsifica percepţia, rostul iluziei e de-a o împrospăta.

■ Mă tem că maxima performanţă a inteligenţei nu e cea de-a se adapta realului, ci putinţa de-a se debarasa de real.

■ „Scrisul este atît de bizar, funcţie atît de capricioasă că nu putem niciodată hotărî dacă lipsa cutărei condiţiuni sau cunoştinţe nu-i serveşte mai mult decît s-o stînjenească" (Valéry).

■ O povară care nu-ţi alimentează reflecţia e o povară stearpă.

■ E adevărat, cum spunea Malraux, că inteligenţa constrînge. Spre deosebire, s-ar putea adăuga, de iubire, factor care eliberează.

■ Încerc să-l citesc pe poetul cutare, care cultivă nedomolit textul lung, cît mai lung. Nu e doar plictisitor, e plictisul însuşi.

■ „Bărbaţii care se feresc de vin, de jocuri, de compania femeilor frumoase şi de o discuţie la o masă amicală, ascund ceva necurat" (Mihail Bulgakov).

■ Suferinţa este egoistă, socoteşte Proust, dar bucuria, ne întrebăm? La indivizii de proastă calitate, bucuria e la fel de egoistă, doar la cei de-o anume complexitate poate fi generoasă.

■ Gluma şi caricatura: absenţe frivole, pasagere ale realului din sine însuşi.

■ Poţi tăcea decent şi poţi tăcea indecent, poţi tăcea politicos şi poţi tăcea ţîfnos, poţi tăcea ca atare şi poţi tăcea vorbind, chiar îmbelşugat. Necesitatea de a-ţi educa tăcerea.

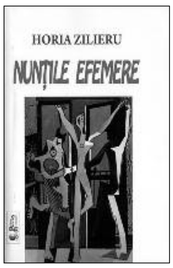
■ „Uneori, izbînda imediată, consimţirea opiniei publice este un indiciu sigur al căderii de mîine" (G. Călinescu). De fapt nicio izbîndă în materia creaţiei nu e sigură. Nici antum, nici postum. Marile glorii perene formează excepţia ce confirmă regula nenumăratelor fluctuaţii pe acest teren de nisipuri mişcătoare…

■ Subtilitate: între altele, obstinaţia de a nu recunoaşte nişte limite, cu toate că, neîndoielnic, ele există.

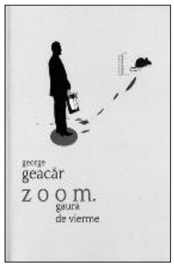
■ Pasărea imaginaţiei în colivia explicaţiei.

Gheorghe GRIGURCU

Horia ZILIERU, ***Nunțile efemere***, Editura *Princeps Multimedia*, Iaşi, 2013

Geroge GEACĂR, ***Zoom. Gaura de vierme***, Editura *Casa de pariuri literare*, Cluj, 2013

Ioan F. POP, ***Poemele poemului nescris***, Editura *Caiete Silvane*, Zalău, 2013

Delia FERARU, ***25. Halucinații lirice***, Editura *Docucenter*, Bacău, 2012

Florin DOCHIA, ***Elegii de pe strada mea...***, Editura *Premier*, Ploieşti, 2011

Tudor CRISTEA, ***Revizuiri şi consemnări***, Editura *Bibliotheca*, Târgovişte, 2013

JULES HURET
Anchetă asupra evoluției literare

Jules Huret, născut în Boulogne-sur-Mer, la 8 aprilie 1863, este un jurnalist francez, cunoscut mai ales pentru interviurile sale cu scriitori, gen pe care îl practică perfect, aducând la viaţă spiritele contemporanilor săi cu tact şi eficacitate.

În 1892, începe să publice în Le Figaro „Anchetă asupra problemelor sociale din Europa”, în care îi are ca interlocutori, printre alţii, pe anarhistul italian Malatesta şi pe filozoful rus aflat în exil, Pierre Lavroff. De asemenea, apar în aceeaşi publicaţie, sondajele sale despre Statele Unite, pe care prietenul său, Octave Mirbeau le propune pentru premiul Goncurt.

În aceeaşi direcţie se înscrie şi „Ancheta asupra evoluţiei literare”, publicată în *L'Echo de Paris* în perioada martie-iulie 1891. Tot în 1891, bucurându-se de un mare succes, seria de articole apare în volum la Editura Charpentier. Lucrarea aduce la un loc scriitori din câmpuri adverse, dând fiecăruia ocazia de a-şi proclama individualitatea. Săptămână după săptămână, iau cuvântul romancieri, poeţi şi critici literari cunoscuţi în Franţa, precum A. France, M. Barrès, E. de Goncourt, J.-K. Huysmans, Leconte de Lisle, M. Maeterlinck, G. de Maupassant, O. Mirbeau, P. Verlaine, dar publicul descoperă şi scriitori mai puţin aduşi în discuţie, care sunt trataţi la egalitate cu Zola şi Mallarmé, cum ar fi R. Ghil, R. de Gourmont, Ch. Morice, J. Péladan sau Saint-Pol Roux.

Prin tehnica interviului, la acel moment foarte nouă, Huret impune regulile unei noi modalităţi de comunicare. În total, sunt prezenţi 64 de autori. Grupându-i pe şcoli (naturalişti, neo-realişti, simbolisto-decadenţi etc.), Huret oferă panorama vieţii literare a epocii, introducându-ne în intimitatea celor intervievaţi.

Vă prezentăm, în cele ce urmează, interviul cu Paul Verlaine.

Paul Verlaine

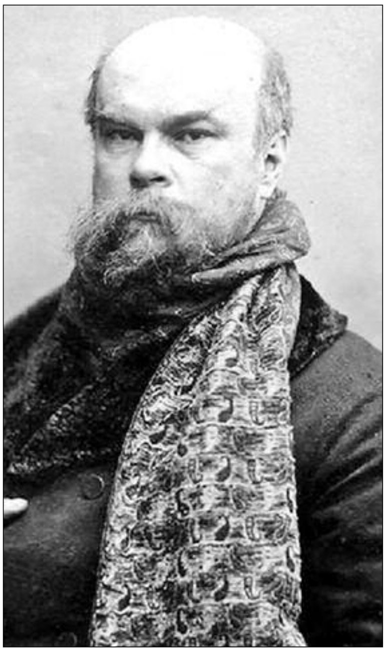

Figura autorului volumului *Sagesse (Înţelepciune)* este arhicunoscută în lumea literară şi în diferitele medii din Cartierul latin. Capul său de înger urât îmbătrânit are barba neîngrijită şi rară, cu nas aspru; sprâncenele stufoase şi zbârlite ca nişte spice, acoperind o privire verde şi profundă; craniul său enorm şi lunguieţ, în întregime dezgolit, frământat de înclinaţii enigmatice care imprimă acestei fizionomii aparenta şi bizara contradicţie a unui ascetism încăpăţânat şi a unor pofte de ciclop. Biografia sa ar fi o lungă dramă dureroasă; viaţa sa, un amestec nemaiauzit de scepticism ascuţit şi de „sfâşieri de carne”, care se dizolvă în intermitente gesturi de sadism, în remuşcări pline de pocăinţă şi în prăbuşiri adânci în beţia uitării forţate.

În ciuda a toate acestea, Paul Verlaine nu a devenit un om rău; accesele sale de neagră mizantropie, tăcerile sale sălbatice dispar rapid la apariţia celei mai mici raze de soare, - oricare ar fi ea. El are această resemnare admirabilă care-l face să declare cu un accent de blândeţe puţin amară: „Nu am decât o mamă, este Asistenţa publică.” Am vorbit altădată despre influenţa pe care domnul Stéphane Mallarmé i-o recunoaşte în mişcarea poetică contemporană; vom vedea ce gândesc despre el tinerii care-i urmează. Aşteptând, iată cum vorbeşte el despre ei.

L-am întâlnit la cafeneaua sa obişnuită, *François-Premier*, de pe bulevardul Saint Michel. Făcuse în ziua aceea curse pentru a recupera arginţi, după cum spune; şi sub amplul sacou în carouri negre şi gri, se vedea superba cravată de mătase galben-aurie, înnodată cu grijă şi potrivită pe un guler alb şi drept. Verlaine, oricine o poate spune, nu este interlocutor foarte plăcut; este artistul cu instinct pur, care-şi exprimă opiniile prin vorbe muşcătoare, în imagini concise, uneori de o brutalitate voită, dar întotdeauna temperate de o lumină a bunătăţii sincere şi a omeniei fermecătoare.

De asemenea, este foarte dificil să îi smulgi opinii deduse în mod riguros despre teoriile artei. Cel mai bun lucru

pe care îl pot face este să povestesc, din lunga noastră conversaţie, ceea ce tratează în mod special subiectul anchetei mele.

Când i-am cerut o definiţie a simbolismului, el mi-a spus:

- Ştiţi, eu am bun simţ; poate că nu am decât atât, dar am. Simbolismul? ... nu înţeleg... trebuie să fie un cuvânt german... hai? Ce ar vrea să spună acest termen? Pe mine, de altfel, mă doare-n cot! Când sufăr, când mă bucur sau când plâng, ştiu foarte bine că acestea nu sunt simboluri. Vedeţi dumneavoastră, toate acele distincţii reprezintă germanismul; ceea ce pot face unui poet ideile despre sentimentele umane ale lui Kant, ale lui Shopenhauer, ale lui Hegel şi ale altor germani! Eu sunt Francez, mă înţelegeţi bine, un Francez şovin, – înainte de toate. Nu văd nimic în instinctul meu, care să mă forţeze a căuta cauza cauzei lacrimilor mele; când sunt nefericit, scriu versuri triste, asta este tot, fără altă regulă în afară de instinctul, pe care cred că îl am, al scriiturii frumoase, după cum spun ei.

Figura sa se întunecă, cuvântul îi deveni lent şi grav.

- Nu împiedică, continuă el, *faptul că trebuie totuşi văzut în versurile scrise de mine ... acel* gulf stream (1) *al existenţei mele, unde există curenţi de apă îngheţată şi curenţi de apă clocotită, rămăşiţe, da, nisipuri, bineînţeles, flori, poate...*

În fiecare clipă, în conversaţiile cu Verlaine, eşti surprins şi încântat de aceste antiteze neprevăzute, de brutalitate şi de graţie, de ironie veselă şi de indignare cumplită. Dar, repet, este imposibil a urma în mod riguros mersul unei conversaţii cu el. În acea zi, se îndepărta mereu de subiect, şi cum eu mă străduiam, prin tot felul de ocolişuri, să îl readuc la simbolism, el se înfurie de mai multe ori, şi, lovind cu pumnul în masa de marmură, pe care tremurau băuturile noastre, strigă:

- Mă plictisesc de moarte, în final, chimvaliştii! Ei şi manifestările lor ridicole! Când se doreşte într-adevăr a se face revoluţie în artă, aşa se procedează! În 1830, se ambalau şi plecau la război cu un singur drapel, pe care era scris Hernani! *Azi, sunt doar asalturi de bădărani şi fiecare are pancarta sa, pe care scrie RECLAMĂ! Şi au avut reclama lor, o reclamă demnă de Richebourg (2)... Banchete... vă cer puţin...*

Ridică umerii, părând a se calma, ca după un mare efort. Avu un moment de tăcere. Apoi, reluă :

- Nu e ridicol totul, la urma urmelor! Ridicolul are limite, totuşi, ca toate lucrurile bune...

Printre fărâme, el continuă, stingând şi reaprinzând în mod constant pipa:

- Renaşterea! Să ne întoarcem la Renaştere! Şi acest lucru se numeşte a relua tradiţia! Trecând peste secolele al şaptesprezecelea şi al optsprezecelea! Ce nebunie! Şi Racine, şi Corneille, ei nu sunt aşadar poeţi francezi! Şi La Fontaine, autorul versului liber, şi Chénier! ei nu mai contează deloc! Nu, este prostie, pe cuvânt, o prostie.

Îşi ridica mereu umerii, buzele sale aveau o strâmbătură dispreţuitoare, sprâncenele i se încruntau. Mai spuse:

- Unde sunt noutăţile*? Oare Arthur Rimbaud, - şi nu-l felicit pentru asta, - nu a făcut toate acestea înaintea lor? Şi chiar Krysinska! (3) Eu, de asemenea, zău, m-am amuzat făcând glume, de-a lungul vremii! Dar în final, nu am pretenţia de a le impune în Evanghelie! Desigur, nu regret versurile mele de 14 silabe; am lărgit disciplina versului, şi acest lucru este bun; dar nu l-am suprimat! Pentru că există vers, trebuie să existe ritm! În prezent, se fac versuri din mii de silabe! Acesta nu mai este vers, este proză, adeseori, chiar nu este decât bolboroseală... Şi mai ales,* aceasta nu este franceză, *nu*, nu este franceză! *Sunt numite versuri ritmice! Dar noi nu suntem nici latini, nici greci! Noi suntem Francezi, în numele lui Dumnezeu!*

- Dar... Ronsard? (4)... mă hazardai eu.

- Puţin îmi pasă de Ronsard! A existat, înaintea lui, un anume François Villon, care îi transformă cu îndrăzneală pionul în regină! Ronsard! Pfff! Încă unul care a tradus franceza în moldo-valahă!

- Tinerii, totuşi, nu fac apel la dumneavoastră?, spun eu:

- Să demonstreze că eu sunt pentru un anumit lucru în această paternitate! Să îmi citească versurile!

Pe un ton comic, adăugă :

- Cheiul Saint Michel, nr.19,3 franci!

Apoi :

- Am avut elevi, da; dar îi consider elevi revoltaţi: Moréas (5), în fond, este unul dintre ei.

- Ah! făcui eu.

- Da! Sunt o pasăre (aşa cum Zola este un bou, de altminteri) (6), şi există guri rele care pretind că am făcut şcoala canarilor. Este fals. Simboliştii sunt şi ei păsări, fără restricţii. Moréas este de asemenea, dar nu... el este mai degrabă un păun... Şi apoi, el a rămas copil, un copil de optsprezece ani. Şi eu sunt un puşti ... (Aici, Verlaine ia postura obişnuită: îşi redresează capul, îşi întinde buzele, îşi fixează privirea înaintea sa, întinde braţele) *...dar un puşti francez, pentru numele lui Dumnezeu! Mai mult!*

Şi imediat începe a râde cu un râs de om cumsecade, cu adevărat vesel, contagios, care m-a cuprins la rândul meu.

- Cum se face că aţi acceptat epitetul *decadent*, şi ce înseamnă el pentru dumneavoastră?

- Este foarte simplu. Ni l-au aruncat ca o insultă, acest epitet; l-am adunat de pe jos, ca pe un strigăt de luptă; dar nu semnifică nimic special, din câte ştiu. Decadent! Oare asfinţitul unei zile frumoase nu valorează mai mult decât toate aurorele? Şi apoi, soarele care are aerul de a apune, nu se va ridica mâine?

Termenul decadent nu spune nimic în fond. Vă repet, era mai degrabă un strigăt şi un drapel fără nimic în jur. Pentru luptă, este nevoie de fraze! Cele trei culori din faţa vulturului negru, asta ajunge, să ne batem!

- Li se reproşează simboliştilor faptul că ar fi obscuri... Care este părerea dumneavoastră:

- Oh! Nu înţeleg nimic, departe de asta! De altfel, ei îşi spun singuri: „Noi suntem poeţi absconşi. Dar de ce absconşi*, atât de scurt? Dacă ar adăuga: ca luna, ar fi altceva!“*

Din nou, izbucni în râs şi am fost chiar forţat să îl imit.

În acel moment, mi se păru că partea serioasă a conversaţiei noastre luă sfârşit... Mi-am amintit o opinie pe care mi-a împărtăşit-o domnul Anatole France, şi îi spun lui Verlaine:

- Este adevărat că sunteţi gelos pe Moréas?

Îşi redresă bustul, improviză un gest lung al braţului drept, îşi umezi degetele, îşi ondulă ritmic mustaţa şi spuse apăsat:

- Mda!!!

Traducere de **Liliana ENE**

Note

(1) Gulf Stream (Curentul Golfului) – reprezintă un puternic şi iute curent oceanic ce porneşte de pe ţărmurile Floridei şi urmează coastele estice ale Statelor Unite, înainte de a străbate oceanul Atlantic. (n. t.)

(2) Richebourg este un orăşel din nordul Franţei, recunoscut pentru podgoriile sale. (n. t.)

(3) Marie Anastasie Vincentine Krysinska, poetă franceză de origine poloneză, născută la Varşovia în anul 1875 şi decedată la Paris în 1908. (n. t.)

(4) Pierre de Ronsard (1524-1585) a fost un poet francez, apreciat de contemporanii săi ca „prinţ al poeţilor”. (n. t.)

(5) Jean Moréas (1856 - 1919) – poet, eseist şi critic literar francez. (n. t.)

(6) Reflex al conflictului destul de violent între *naturalismul* promovat de Émile Zola şi *simbolismul* al cărui corifeu era Verlaine, între „scrisul clar, limpede” şi „scrisul artist”. (n.t.)

Paul VERLAINE

Gaspar Hauser cântă

Mă-nfăţişez, tăcut orfan,
De înşişi ochii-mi zăpăcit,
Oraşelor; nu m-au găsit
Pe-a lor măsură de viclean.

La douăzeci de ani – curios! –,
Cu dragostea muncesc prin oase
Numai femeile frumoase;
Dar ele n-au spus că-s frumos.

N-am nici o patrie aşternut
Şi nici nu sunt prea îndrăzneţ,
Dar n-am dorit al luptei preţ –
Eu morţii tot nu i-am plăcut.

Născut, îmi pare, în zadar,
Că-i prea devreme sau târziu,
Vă spun cinstit, nici eu nu ştiu;
Rugaţi-vă pentru Gaspard.

Cavalerul

Călare şi tăcut, mascatul cavaler,
Dezastrul, m-a străpuns cu suliţa de fier.

Şi sângele-mi ţâşni cu-o roşie vigoare,
Evaporându-se apoi, prin flori, la soare.

Mi-nchise ochii umbra, de-un strigăt năpădit,
Bătrâna-mi inimă muri, fior cumplit.

Şi cavalerul Dezastru veni aproape,
Descălecă, mă-atinse pe pleoape.

Prin rană degetul metalic şi-l petrece
Pe când cu vocea dură-enunţă a sa lege.

De degetul de fier abia atinsă, iată
O inimă am iar, trufaşă şi curată.

Şi credincioasă curăţiilor divine,
Bătu iar inima poruncilor în mine.

Stam tremurând şi necrezând şi ameţit,
Cum e un om ce cu vedenii-i dăruit.

Dar bunul cavaler, din nou încălecat,
Se-ndepărtă, făcându-mi blând un semn din cap

Şi îmi striga (mai aud încă glasu-i rar):
„O dată-n viaţă-i cu folos Prudenţa, dar!”

Poesis

Sfîrşit de poem

… aşa cum un orb
izbindu-se
de lumină

Bucuria frica

şi atunci
Scribul contemplă
triunghiul vieţii Stăpînului
cu bucuria pelicanului
stîmpărînd setea puilor
cu sîngele lui
cu frica vînatului
amirosind în aer
din departe-n aproape
praful de puşcă

Pata

din grădina minoră
a casei natale
a tăiat cu cuţitul
de argint al copilăriei
tulpina unei flori nenumite
de atunci pe mînă
i-a tot crescut
o pată de sînge ceresc
învăluindu-i-o
cum o mănuşă

Poem minim

cuvîntul Scribului
către Stăpînul său –
sabie cu două tăişuri
(auzit numai în nopţi cu lună nouă)

Din departe-n aproape

precum armura cu ţepi
a ariciului
îmbrăcă şi el cămaşa
spălată în otravă
şi limpezită în spuma ei
ţesută anume pentru trupul său
cuprins între flăcări şi gheaţă
deodată
de o altă mînă într-un alt timp
văzîndu-le tot mai departe
din departe-n aproape

Scoica

Sub povara nisipului
chinuită
scoica naşte perla.
Pe care apoi o urăşte
pînă la moarte.
Nimeni şi nimic
în ape şi pe pămînt
nu atinge perfecţiunea.

Şi simţi pentru prima oară
nevoia să numere stelele.
Ca în copilărie.
Se opri (însă) la timp.

Recapitulare

Credinţă umilinţă mîndrie
poezie dragoste călătorie
voluptatea durerii zalele rigorii
sigiliul frunţii crucea tăiată în două
de la jumătate gelozia
în care te scalzi
cum porumbelul vara
în pulberea de pe drum
la umbra semnului T vei adăsta
cu capul pe piatra Eben Ezer
vei odihni
neclintit rămînînd în acestea toate
la MASAMEADERAI
singurul şi incomparabilul
meu Cititor

Ciocîrlia, melcul şi copilul bătrîn

Copil, adesea, se culca pe dealul doclinului
cum morţii satului din cimitirul din curtea bisericii
păzea ciocîrlia în zborul ei halucinant spre cer
cîntînd totodată într-un fel nemaiauzit pînă atunci
mult mai tîrziu l-a înţeles şi i-a înţeles chemarea
o privea şi-o asculta pînă o pierdea din vedere
îl trezeau din visare doar coarnele melcului
scoase anume să-l facă să vadă că pasărea
revenea din înalt apropiindu-se
întotdeauna de umerii lui fragezi pentru puţină odihnă
în acelaşi timp se auzea
fluieratul locomotivei mărfarului
în altă depărtare îi număra şirul nesfîrşit de vagoane
pînă cînd ciocîrlia nerăbdătoare îi şopti la ureche
s-o urmeze surprins melcul văzîndu-se singur
n-a înţeles niciodată trădarea copilului
devenit deodată bătrîn încercînd să-şi reamintească
imaginea coarnelor melcului din copilărie
închise de mult în cochilia pietrificată

Octavian DOCLIN

Ancheta *Cafenelei*

POEZIA POSTMODERNĂ

1. O parte a scriitorilor şi a criticilor noştri a vorbit şi continuă să vorbească despre poezia postmodernă sau postmodernistă. Cine sunt aşa-numiţii poeţi postmoderni? Generaţia '80 în totalitate, o anumită fracţiune a ei – poeţii *Cenaclului de luni*, după cum crede Mircea Cărtărescu (vezi *Postmodernismul românesc*, 1999) –, poeţii optzecişti şi cei şaizecişti (Nicolae Manolescu, în vol. *Despre poezie*), poeţii generaţiilor sau valurilor poetice '80, '90 şi 2000, aşa cum susţine Dumitru Chioaru în antologia *Noua poezie nouă* (2011)?

2. În volumul *Postmodernismul românesc*, Mircea Cărtărescu afirmă că „prin 1985 (…) optzecismul era deja epuizat ca formulă poetică" şi că poezia optzecistă s-a salvat prin „angajamentul în lumea postmodernă", prin „orientarea ei (…) către cultura de tip nord-american, astăzi un adevărat arhetip al postmodernităţii", aşadar prin sincronizare.

Credeţi în sincronizare? Asigură de la sine modelul american sau cel occidental, în general, calitatea poeziei obţinute „prin sincronizare"?

3. Cum definiţi dv. aşa-zisa poezie postmodernă din spaţiul cultural românesc? Care sunt trăsăturile specifice, definitorii ale acesteia? Se regăsesc trăsăturile poeziei noastre postmoderne printre trăsăturile poeziei postmoderne americane (occidentale) de valoare?

4. Mircea Cărtărescu găseşte că poezia postmodernă românească se trage/provine din *Cenaclul de luni* şi că ea are cinci poeţi optzecişti-postmoderni de valoare (vezi *Postmodernismul românesc*), iar Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române*…, mizează pe 18 poeţi postmoderni, dintre care 11 sunt tot din *Cenaclul de luni*.

Provine poezia postmodernă românească în mod prioritar din *Cenaclul de luni*, sau poeţii postmoderni de luni sunt doar cei oficiali? Dv. câţi poeţi performanţi postmoderni credeţi că avem? 5, 10, 100? Aveţi curajul să ne daţi câteva nume de poeţi postmoderni valoroşi?

5. Credeţi că poezia optzecistă „este principalul (dacă nu singurul) sistem de referinţă", „atât pentru cititorii avizaţi, cât şi pentru cei mai tineri poeţi", aşa cum spune Alexandru Muşina în *Antologia poeziei generaţiei '80* (prefaţă la cea de-a doua ediţie, 2002)? Adică, dacă ne raportăm la poezia modernă sau la cea postmodernă în general, suntem cumva pierduţi pentru poezie?

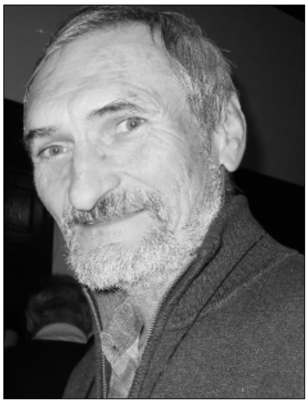
6. Generaţia poetică optzecistă este „cea mai bogată şi valoroasă generaţie poetică apărută în ultimii 45 de ani", spune Al. Muşina în *Antologia poeziei generaţiei '80* (*Prefaţă*, 1993). Ce rezonanţă credeţi că are poezia optzecistă sau optzecist-postmodernă în context contemporan universal?

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991, numit *Sfârşitul postmodernismului: noi direcţii*, s-a discutat despre epuizarea literaturii postmoderniste şi despre naşterea unei noi literaturi.

Este postmodernismul occidental în criză? Este acesta deja o literatură a trecutului? Şi cum vă apare dv. insistenţa/stăruinţa întru postmodernism a poeţilor români, care după ce s-au sincronizat cu postmodernismul american cu trei decenii mai târziu, continuă să rămână în tranşeele postmoderne chiar şi după ce steaua lui (se pare că) a apus?

8. Dacă nu credeţi în poezia postmodernă, în ce poezie credeţi totuşi? Ce fel de poezie se face acum la noi? Care sunt notele ei definitorii şi ce şanse are ea să se impună, dacă o raportaţi la poezia postmodernă oficială, adică la cea susţinută azi de *Guvernul Literar Postmodern*?

Anchetă realizată de **Virgil DIACONU**

Lucian GRUIA:

Poezia postmodernă a adus libertatea totală a expresiei

1. Criticul Theodor Codreanu, fin cunoscător al postmodernismului şi teoretician al transmodernismului, afirmă că, la noi, postmodernismul a fost impus de Marin Mincu (după 1980), apoi Nicolae Manolescu şi Eugen Simion. Datorită acestor profesori, postmodernismul s-a impus întâi în mediul universitar, începând cu poeţii studenţi, cunoscători ai limbii engleze. Cenaclurile conduse de Marin Mincu şi Nicolae Manolescu au avut un rol important.

Postmodernismul, afirmat la noi după 1985, a fost un colac de salvare împotriva proletcultismului epocii şi a fost acceptat tacit de cenzură pentru a dovedi Occidentului că există şi la noi libertatea exprimării. Din acest motiv, din start, postmodernismul nostru a putut fi promovat în variantă efeminată.

După părerea mea, au existat două valuri de poeţi postmodernişti, la început în cadrul generaţiei optzeci. Primul este cel al universitarilor care s-au informat direct de la sursă, iar al doilea cel al poeţilor care nu erau cunoscători de limbă engleză şi care au preluat elementele postmoderniste de la primul val. În cazul acestora din urmă, postmodernismul a fost denaturat, aşa cum s-a întâmplat cu ţăranii iconari care nu respectau canoanele bisericeşti întrutotul, pentru că nu le cunoşteau.

După 1989, postmodernismul a devenit mai virulent, în special la generaţia 90, care s-a apropiat mai mult de postmodernismul acid, iniţial, american. În ţara noastră,

postmodernismul a cuprins aproape toate generaţiile, începând cu generaţia 80.

2. Afirmaţia lui Mircea Cărtărescu mă nedumereşte din două motive. Primul: nu cred că optzecismul s-ar fi epuizat prin 1985 (abia în 1982 apăruse volumul de versuri *Aer cu diamante* - Mircea Cărtătescu, Traian T. Coşovei, Florin Iaru şi Ion Stratan - care dădea măsura neomodernismului optzecist) şi al doilea: optzeciştii s-au salvat aderând la postmodernism. Mai degrabă înclin să cred că optzeciştii şi-au dobândit afinităţi specifice asimilând postmodernismul. E discutabil dacă a existat un postmodernism românesc, ca ramură distinctă a postmodernismului mondializat sau au existat numai poeţi români postmodernişti.

Mircea Cărtărescu (autorul lucrării de doctorat *Postmodernismul românesc*), Liviu Rusu, Daniel Corbu, Theodor Codreanu şi alţii afirmă că există un postmodernism românesc, care a asimilat organic temele postmoderne în context specific românesc. Autorii menţionaţi consideră că postmodernismul românesc are şi ascendenţe autohtone în onirismul lui Leonid Dimov, absurdul din avangardismul lui Urmuz, Saşa Pană, Tristan Tzara, morbidul bacovian şi umorul caragialesc. O epopee poetică de referinţă postmodernistă, care ia în derâdere specificul românesc, uimitoare sub aspectul inovaţiei lingvistice şi al umorului, este fără îndoială *Levantul* lui Mircea Cărtărescu. Şi totuşi, dincolo de meşteşugul artistic şi fantezia debordantă, avem neantul, nimicul. Cred că aceste ascendenţe româneşti au putut fi stabilite abia după ce postmodernismul nord-american a pătruns în literatura noastră. Sincronismul acesta (deşi întârziat cu vreo 30 de ani), ca de altfel orice sincronism, este benefic pentru literatura noastră, întrucât autorii români pătrund în circuitul mondial prin studii comparate. Sincronismul în sine nu asigură şi valoarea creaţiilor artistice. În cazul postmodernismului, valoarea curentului poate fi pusă la îndoială întrucât promovează teme existenţiale minore, demolând statutul ontologic al fiinţei.

3. Poezia postmodernă a fost iniţiată în America, prin anii 50-60, de către: *Generaţia Beat* (Allen Ginsberg, Jack Kerouac, Lawrence Ferlinghetti), *Şcoala de poezie de la New York (*Frank O'Hara) şi *Colegiul scriitoricesc de la Black Mountain* (Charles Olson). La început, curentul postmodernist era foarte virulent nu numai împotriva tradiţiei ci şi a tuturor idealurilor umaniste. Luând totul în răspăr, se promova cotidianul insignifiant, omul însingurat, lipsit de transcendent, trăitor într-o lume al cărei substrat a fost considerat nimicul.

Ihab Hassan (*Toward a Poetmodern Literature*, 1971) formulează unsprezece trăsături ale postmodernismului: indeterminarea, fragmentarea, neprezentabilul, nereprezentabilul, ironia, sau perspectivismul, hibridizarea, carnavalizarea, performanţa, construcţionismul şi imanenţa.

Daniel Corbu (*Postmodernismul pe înţelesul tuturor*, 2004) stabileşte, alături de ironie, şapte caracteristici ale poeziei postmoderne care încep cu litera C: cotidian, colocvialitate, cinism, cinematografic, concupiscenţă, citadinism şi constructivism.

Comparând caracteristicile postmoderniste stabilite de Ihab Hassan cu cele desprinse de Daniel Corbu din cele descoperite la posmoderniştii români vedem că sunt comune următoarele: ironia, carnavalizarea şi constructivismul/deconstructivismul. Mai importante ar fi desacralizarea lumii şi pulverizarea fiinţei. Ca valoare, postmodernismul poate fi important prin faptul că, negând rostul existenţei, provoacă o tensiune de reacţie care va putea resuscita poezia ontologică centrată transcendent ca suport al fiinţei umane în spectacolul lumii.

4. Cred că poeţii *Cenaclului de luni* sunt doar cei oficializaţi. Desigur, cenaclul a avut un rol important în promovarea postmodernismului, dar nu trebuie uitat nici cenaclul condus de Marin Mincu şi nici echinoxiştii clujeni, care au pornit neomodernist, însă unii dintre ei au aderat la postmodernism. De asemenea, au apărut şi alte grupări, cum ar fi poeţii moldoveni aparţinând, aşa cum afirmă Daniel Corbu, laturii metafizice a postmoderniştilor: Nichita Danilov, Valeriu Stancu, Gellu Dorian, Daniel Corbu. Poeţii pe care îi consider importanţi, ca de altfel şi cei enumeraţi, cultivă un postmodernism care nu a demolat toate idealurile umane, resuscitând temele majore ale liricii dintotdeauna. Mai amintesc câţiva dintre ei: Ion Mircea, Mircea Petean, George Vulturescu, Ion Mureşan, Ioan Moldovan, Paul Vinicius, Ion Scorobete, Eugenia Ţarălungă, Simona-Grazia Dima, Daniela Creţan, Victoria Milescu, Virgil Diaconu şi alţii. Avem peste 50 de poeţi postmoderni valoroşi.

5. Poezia postmodernă a adus libertatea totală a expresiei, ceea ce e bine până la un anumit punct, acela al părăsirii esteticului. Sub aspectul tematic, prăbuşirea valorilor morale ale societăţii devenită de consum şi căderea în instinctualitatea primară, constituie un regres cultural major, cu toate că civilizaţia tehnologică progresează. Comparând neomodernismul cu postmodernismul, optez pentru primul, reţinând şi succesele postmodernismului, prin poeţii de marcă enumeraţi. Nu cred că suntem pierduţi pentru poezie şi nici că poezia va pieri. Omenirea traversează o perioadă de agonie dar îşi va reveni.

6. Generaţiile de referinţă în poezia română din ultimii 45 de ani sunt modernismul, neomodernismul şi postmodernismul. În context contemporan universal, poezia optzecistă, luată în bloc, nu are rezonanţă. Totuşi, s-au făcut ceva mai cunoscuţi: Horia Bădescu, Valeriu Stancu, Mircea Petean – traducători şi traduşi în limba franceză, Mircea Cărtărescu (exagerat de mediatizat), Traian T. Coşovei – traduşi în engleză şi alţii. Din păcate nu există la noi un program bine pus la punct pentru impunerea unor scriitori români de valoare în străinătate.

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991 s-a discutat pe drept cuvânt despre sfârşitul postmodernismului. Chiar şi ideologii curentului îi anunţă decesul. Lyotard, unul dintre cei care au consacrat postmodernismul în 1979, acum îi cântă prohodul. Gianni Vattimo consideră că omul nu poate supravieţui fără divinitate şi după postmodernism va urma o revenire la tradiţie şi la sacralitate. Poeţii români ţin cu dinţii de postmodernismul care i-a consacrat dintr-un fenomen de inerţie, generat de spiritul lor conservator.

8. La noi se scrie în continuare poezie postmodernistă (a fost chiar un fenomen de masă între poeţi) dar începe să se manifeste şi transmodernismul care readuce tradiţia în lirică, într-o nouă formulă, interdisciplinară, cu adâncimi metafizice. Indiferent de curentele literare, poezia adevărată trebuie să impresioneze printr-o perfectă unitate între conţinut şi expresie, astfel încât să se transmită maxim de semnificaţie.

Unitatea aceasta apare în momentele de inspiraţie, când fiinţa individuală intră în contact cu fiinţa supraindividuală şi poetul are acces la arhetipuri, la zone ale absolutului. În aceste momente de graţie, fiinţa iese din ascundere (Heidegger) şi prinde contur în versurile poetului. Aceasta este poezia care poate învinge, o perioadă, timpul.

Nicolae BREBAN – 80

Utopia romanului şi „întârzierea de destin”

În numeroase împrejurări, Nicolae Breban şi-a mărturisit „oarba credinţă în literatură, mai ales în subspecia numită roman”. Ambiţiile sale, impresionante prin amplitudine şi reflexivitate, beneficiind şi de un lung timp „de germinaţie” (implicit, de formare), au rodit în vaste panorame epice despre care, chiar la începuturi, Valeriu Cristea nota că se trag „din pasta aceleiaşi obsesii”. Într-adevăr, Breban, deja clasicizat, pare că se repetă, deşi fiecare nou titlu, gravitând în jurul temelor favorite (obsesive) aduce unghiuri noi de „atac”. Dar, credincios unei formule (indiferentă la meteorologia politică), Nicolae Breban pare a fi în contratimp cu aşteptările publicului şi cu „spiritul momentului”, observa Nicolae Bârna. Chiar întâmpinat acum cu rezerve, în „reflex de popularitate”, „penalizat” ne-literar, controversat, cândva admirat aproape unanim, Breban rămâne, indiscutabil, în galeria marilor noştri prozatori.

Sfătos, locvace, oferind, din belşug, „lămuriri”, încercând un bilanţ (subiectiv, fireşte) al „înţelegerii critice” de care s-a bucurat opera sa, Nicolae Breban polariza recepţia, fluctuând, crede prozatorul, între *cecitate* şi *calomnie*, alunecând chiar în denunţ politic (v. *Răspuns criticilor mei*). Evident, lucrurile nu stau chiar aşa, cărţile brebaniene au avut succes, iar autorul n-a fost nicidecum „ignorat”. E drept, şi din alte pricini. Dacă orice tânăr talentat, orgolios, ambiţios este, necesarmente, un paranoid (recunoştea însuşi Breban), scriitorul a avut *răbdare cu sine*. După ani de aşteptare a părăsit, fără regrete, acel caiet albastru şi scrisul „plat, fals, şcolăresc”, a vrut „să spargă închisoarea” (cum s-a exprimat, în 1968, la o întrevedere cu Nicolae Ceauşescu), a urcat rapid în ierarhia literară (redactor-şef la *România literară*) şi politică (membru supleant al CC al PCR, timp de doi ani). Şi a urmat gestul „necugetat” al demisiei, trimisă prin poştă, de la Paris, sfidând dictatura ceauşistă, atunci incipientă, oricum edulcorată faţă de anii stalinişti, cu ecouri în presa momentului (*Le Monde, La quinzaine littéraire*), denunţând „minirevoluţia culturală”. Poziţia sa directă, frontală contra *Tezelor* din iulie (1971) l-a „despovărat” de funcţii şi privilegii, condamnându-l, însă, la ani de marginalitate. Asumându-şi riscurile carierei şi eliberându-se moral, în contextul unei schizofrenii sociale în galop. Revenind intempestiv în ţară, cu şansa unei duble cetăţenii, scriind masiv, publicând cu dificultăţi, făcând figura unui harnic şi influent „lepros social”.

Dacă trecem în revistă anii tineri şi colegii de „timp literar”, se cuvine să insistăm asupra *spiritului de grup* şi a rolului decisiv al „vieţii coraliere”. Substantiv-dinamită, cu o existenţă „neoficială”, agitând subteranele vieţii literare, grupul / grupurile literare, reale, productive, formate prin auto-selecţie, îngăduie o reconstituire fidelă a climatului, „înviind” epoca şi pătrunzând în „hăţişurile creaţiei vii”; motiv, pentru N. Breban, de a respinge ferm conceptul de generaţie (fals!), un instrument-impediment. „Transfug” din grupul lui Mugur, primul prieten bucureştean, în cel al lui Matei Călinescu şi Nichita Stănescu, Breban scrie cu recunoştinţă despre rolul formator, contagios, fluturând idei instinctive în nesfârşitele dezbateri şi libaţii. Mai ales că se înstăpânise, printre congeneri, neîncrederea în roman, după ce proletcultul, prin modelul sovietic, impunând fresca socială, rebutase genul. Or, Breban înţelesese, după repetate şi fragile încercări (proză scurtă, teatru), că drumul spre roman este *singura cale*. *Francisca* (1965), roman sensibil la pedagogia proletară, propunând reciclarea „foştilor” (sau descendenţilor lor) atrăgea atenţia asupra noului nume, ivit impetuos, dornic de glorie. Dacă *În absenţa stăpânilor*, într-o lume scindată, populată de locţiitori, relaţiile de forţă se manifestă la nivel biologic, politizarea va urma; nietzscheanismul îşi taie vad. *Animale bolnave* era doar o compoziţie de factură poliţistă, testând patologicul. Abia *Îngerul de gips* (1973), scris febril în satul „2 Mai”, după „primul exil”, venind după „ruptură”, atacă o temă majoră, abisală. Scoasă cu ajutorul lui Marin Preda, cartea se voia una „de reintegrare”; dizgraţiatul Breban vorbea, însă, despre *declasare*, cercetând romanesc cazul doctorului Minda, un om puternic, atras de „o femeiuşcă” vulgară, o oglindă falsă (Mia Fabian). Decăderea sa consfinţea, sub ambalajul unei *metafore erotice*, o deconstrucţie, un „transfer de personalitate”; sau, cum ni s-a spus explicit de către autor, *o adaptare prin dezadaptare*. Atrăgând, explicabil, un cor de critici. Bineînţeles, *Bunavestire*, roman plimbat şi „îngropat” pe la diverse edituri, apărut, în fine, la *Junimea*, în 1977, cu ajutorul lui Cornel Burtică, rămâne pivotul creaţiei brebaniene. O „grotescă coincidenţă” face ca el să fie atacat şi la Plenara CC al PCR din 26-28 iunie 1977, dar şi de la microfonul Europei libere. Lăudat de N. Manolescu ca „roman excepţional”, în cronica sa din *România literară* (16 iunie 1977) şi hulit de Titus Popovici la amintita Plenară (articolul manolescian fiind taxat drept „o apologie deşănţată”), romanul brebanian valoriza „pe dos” mitul modern al politicului. În *Istorie*, N. Manolescu, deşi recunoaşte că avem de-a face cu o capodoperă, „unica” în palmaresul lui Breban, adăuga maliţios, îşi tempereazǎ elogiile când discută despre „romanul lui Grobei”, neplauzibil, ilogic. Oximoronic ca intenţionalitate, propunând un personaj

discontinuu, romanul dezvoltă o perspectivă dublă. Anostului merceolog Traian-Liviu Grobei i se revelă destinul, cunoaşte metamorfoza; omul cu tranzistorul devine puternic, cu apetit metafizic, însoţit de comentariul complice, familiar, ambiguu al naratorului. Şi de represaliile care l-au vizat pe autor, la un pas de începerea urmăririi penale, implicându-l şi pe ambasadorul vest-german Erwin Wickert (manuscrisul fiind transmis peste hotare). Cu un unghi de atac „puţin fals", după părerea lui Paul Georgescu, cu un protagonist „fracturat", acuzând „ruptura de caracter", renăscut graţie unei remarcabile voinţe, *Bunavestire* încerca, prin Grobei, şi un pariu tipologic, mărturisea Breban, ca „sursă a epicului". Or, „distorsiunea caracterială" sfidează logica tipologiei clasice. Romanul postrealist, centrifugal nu se mai vrea oglindă socială, iar Grobei, omorându-şi *eul genetic*, nu asigură axa epicului. Vechea ispită brebaniană, de a sonda politicul ca abisalitate, „încorporând" metafizica (observa N. Manolescu), rămâne străină mântuirii, în pofida cultului pentru Farca, marele dispărut. Ceea ce nu se va mai întâmpla în *Singura cale* (2011), tot romanul unei deveniri. Calistrat, ca observator, se autocontemplă din perspectiva evenimentelor care vor urma, nedorind funcţii. Nici oportunist, nici arivist, el acuză o „lene de destin", indiferent la reuşita socială. Totuşi, vrea să salveze umanitatea (valorile ei), vădind forţă interioară şi stângăcie. Nu va trăi revelaţia lui Grobei, ci cu o remarcabilă siguranţă de sine, capabil de supunere, răbduriu, aşteaptă prilejul unor întâlniri esenţiale, modelatoare, simţindu-se obligat doar faţă de potenţialul său. Încât, descoperind că adevărul e, de fapt, *calea*, vrea să se salveze coborând. Eşecul ca reuşită, lecţia suferinţei, marginalizarea îl păstrează viu în spirit într-o epocă dogmatică, impunând „raiul clişeelor" şi o nouă morală. Suntem în deceniul stalinist, în plină teroare. Meritul lui Breban e că nu uită omenescul, bucuriile simple şi fericirea banală, refuzând comunismul schematizat, pe tipar maniheic, cu bufeuri justiţiare. Adică, acel „terorism intelectual soft" în istoria noastră recentă, făcând din retorica anticomunistă un discurs propagandistic obligatoriu, „oficializat", fără obiect, căzând în registrul butaforiei, cum nota Bianca Burţa-Cernat. De unde şi puzderia de suspiciuni, însoţindu-i cariera. „Ba nedreptăţit, ba prea promovat" (cf. C. Rogozanu), Breban – incomod, imprevizibil – a fost ţinta unor dezinformări. „Trădător de patrie", cum au clamat unii, „colonel", agent de influenţă sau victimă, supus unui val de calomnii controlate? Oricum, „măreţia" îl va împiedica să-şi asume, plângăcios, statutul de victimă, flatat că, în epocă, a fost *un aranjor*, arogându-şi merite şi intervenţii, comentând acid, cu superbie, confraţii. De unde prezumţia colaboraţionismului şi „legenda" megalomaniei. Toate, cu scopul (mărturisit, deseori) de a-şi promova opera, de la convorbirile cu generalul Pleşiţă la întâlnirile cu secretarul C. Burtică. Breban, dovedesc materialele arhivate, a fost o preocupare constantă pentru organele de Securitate, construind, în timp, „o gândire strategică". Mai mult, relaţia lui Breban cu organele este cea dintre „doi manipulatori", sublinia Gabriel Andreescu, pe baza unor expertize de o ştiinţificitate indubitabilă. Cu o neclintită încredere de sine, consecvent vocaţiei prime, vădind o remarcabilă „încăpăţânare de destin", Breban nu concepe existenţa în afara creaţiei, iubind *singurătatea tare*; cea a creatorilor, desigur. Încât, înteţindu-şi ritmul scrisului, digresiv, de un debit impresionant, atacând teme majore, incomode, controversate, iscând nedumeriri, prozatorul îşi pune în dificultate comentatorii. Totuşi, la scara operei, descoperim, observa Bogdan Creţu, cercetând *integrala Breban*, „o ordonare silogistică a cărţilor".

Scriitor vizionar, „nebun", fără „tact social", totuşi „descurcăreţ" (cum a fost suspectat), vizitat de spaimele ratării, aşteptând – într-o tinereţe căutătoare, nesigură – o glorie incertă, anunţând proiecte „bombastice", Nicolae Breban s-a confruntat cu o benefică *întârziere de destin*. Un adolescent ezitant, întârziat, deci, terorizat de gândul de a nu avea talent, un „ratat potenţial", crescând sub protecţia *grupului*, ca „atelier de lucru şi de formaţie", un *scrib epic*, retras într-o „marginalitate activă". Revanşându-se spectaculos, sedus şi la bătrâneţe de vechea „fervoare scripturistică", credincios temelor obsesive, slujind utopia romanescă, desfăşurată amplu, problematic, inconfundabil.

Adrian Dinu RACHIERU

Arte

Flecăreala femeilor

Cică-n Veneția de al'dat' femeile tot flecăreau. Scrise-n comedie pentru veșnicie maestru' Goldoni. Eroinele sale prea guralive puind în pericol căsătoria Cecchinei cu Beppo. Cu clevetelile, bârfa și intriga lor, neostoite. Atât de bine în replici le-a rostuit nimerit, încât și azi acestea au tâlcu' vădit. Și lumea vine la teatru să le audă, mereu. Precum se-ntâmplă și la „Davila". Unde Mihai Mălaimare și junii colegi (Cristina, Sebastian, Anamaria, Cosmin, Dora, Nicolae, Laura, Cristian, Alina, Sorin, Emilia, Robert, Aurel, Valentin, Eugen) cu vioiciune și pasiune jucară… femeile flecare. Care dau din gură fără încetare, iscând supărare…

Suplețe, mișcare, dans, gaguri, culoare, elan și savoare. Omogenitate, personalitate, spontaneitate. Muzică, și haz, și măști nelipsind. Teatru popular, eu l-aș socoti. Al zilelor noastre. Pentru ceia dornici a râde mai mult. Cam ăsta fiind show-ul, concis și succint. La „Masca" din Capitală montat și de dom' director, modern regizat. Nouă dăruit de ne-a-nveselit, aci, la Pitești. De fel pofticios și nesățios, întreb animat: de un altul idem când va fi urmat?

Adrian SIMEANU

Balada zilelor

Zile de carton şi de rugină,
încleiate-n spută şi sudoare;
zile oarbe cum e oarba tină,
moarte înainte de născare...

Zile cântând fals în gura mare
sau în tânguiri scoase-n surdină;
zile pure, zile vrăjitoare,
zile fără nicio rădăcină...

Zile scoase dintr-o tolbă plină,
zile mute fără vreo valoare;
zile-automate ce-or să vină
şi-o pleca pe-aceeaşi lor cărare...

Zile albe, zile trădătoare,
zile de iubire caldă şi calină;
zile zdrenţuite, cerşetoare,
zile sigilate ca în mină...

Zile scorojite sub patină,
zilele de nervi ucigătoare
când nu e nimeni să te mai susţină,
iar moartea este binecuvântare.

Homo sun

Nesigură venire pe pământ,
neîndreptatul semn de întrebare,
încovoiat prea mult să-şi ia avânt
şi cu ghiuleaua prinsă de picioare...

În felul său, un Sisif dureros
cu mersul pe genunchi, încovoiat
de îndoieli rupându-i os cu os,
înlocuind păcatul cu păcat...

Etern între sfârşit şi început,
aflându-se ca propriul vinovat,
se ştie doar un pumn inform de lut
ce nu conţine geniul visat.

Visare

Iarnă...
cărţi de citit
şi recitit:
„Craii...",
„Salammbô"
„Dorian Gray"...
în Edenul alb,
pur şi rece
ca vinul geniilor.
...m-aş vrea într-un mic cabinet
de stampe,
mai mult sau mai puţin
naive –
(şi un pic deocheate...),
înşirate ca într-un lung
poem de Breton,
sau muzica lui Xenakis...
toate de o inocenţă
adamică, ca jocul unui copil sau
moartea unui hulub...
Iarnă,
vieţi de visat –
el, ea, ei...
tropare,
flori de hârtie,
fum de tămâie.

Eliberare

Ploua
când am venit să-mi iau „adio"
şi ultimele amintiri ce au mai rămas
în casa ta mai rece decât iarna
şi-n care tu erai
regina gheţii...
Ca-ntotdeauna,
am intrat cu pieptul gol –
de-a-mi îngheţa şi ultimul regret –
eventual, ce l-aş simţi...
Dar n-am simţit nimic,
doar bucuria
că n-a mai rămas nici urmă
de mine-n acea casă,
că n-am uitat,
că n-am lăsat cu gând de-napoiere
vreun regret sau dor, sau noi speranţe...
Nimic,
doar uşa-nchisă după mine,
iar la ieşire,
un soare-ncoronându-mi fruntea.

Ultima verba

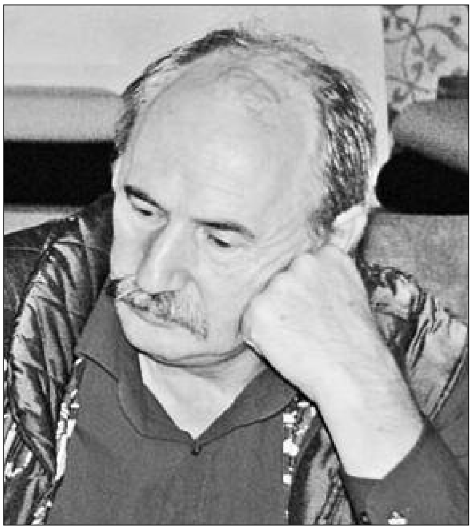
O vorbă
cade
ca primul fulg al iernii sau
ca primii stropi ai ploii de april
cu binecuvântarea purităţii
unui timp benefic,
viitor... sau
ca o piatră
cade.
Ca arsura unei lame de cuţit
mai cade vorba,
ca un drapel în bernă
sau ca biciul ce-ţi crestează pieptul,
ori geamătul din fagul sacrificat
de om...
Ca licărul din urmă-al unui câine
murind cu ochii în proprii tăi ochi...
E-o vorbă care cade.
Dar cea mai tragică din ale lumii vorbe
e frunza care cade,
ultima din frunzele
ultimului copac de pe
pământ.

Ioan MAZILU CRÂNGAŞU

ARTE POETICE

■ Nr. 1
■ Martie 2014
Cafeneaua literară

Lirismul înalt – poetica lui Eminescu

Dacă receptarea, lecturarea unei opere literare are drept consecinţe fireşti fie acceptarea, fie respingerea ei de către lector, în cazul operei poetice a lui Eminescu receptarea conduce de cele mai multe ori la atitudini extreme: fie la supraevaluarea, fie la minimalizarea operei.

Poezia lui Eminescu este fie iubită peste măsură, fie hulită şi ridiculizată într-un mod cu totul neaşteptat. De la evaluările de tip „poetul naţional", „geniul poeziei româneşti", „geniu înnăscut" (Maiorescu), „unul dintre cei mai mari poeţi lirici ai secolului al XIX-lea" (G. Ibrăileanu), „miracolul eminescian" (Tudor Vianu), „marele lui geniu" (G. Călinescu), „omul deplin al culturii româneşti", s-a ajuns la denigrări individuale sau de grup: mă refer la cei câţiva tineri scriitori care în revista Dilema din 17 februarie 1998 l-au hăcuit pe Eminescu pentru poezia şi ideile lui, la poetul Călin Vlasie, pentru care „Eminescu este idiotul naţional" (interviu cu poetul Daniel Corbu, în revista Feed Back nr. 2/2005), la Pataviecici, care vede în Eminescu „cadavrul din debara"…

Iată-ne mutaţi, aşadar, de pe piedestalul elogiilor pe eşafodul denigrărilor autiste, care nu văd nimic valoros în Eminescu şi poezia pe care o scrie. Dar atât supraevaluarea cât şi minimalizarea operei poetice eminesciene sunt atitudini evaluatoare nepotrivite, neadecvate, ele divulgând un evaluator neatent sau rău intenţionat.

Poezia lui Eminescu – o poezie scindată valoric şi conceptual

Ceea ce ni se impune ca o evidenţă cu privire la poezia lui Eminescu este în primul rând dualitatea ei valorică. Oricine sesizează diferenţa dintre *Hai în codrul cu verdeaţă* şi *Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată* va fi determinat să recunoască faptul că poezia lui Eminescu se constituie atât din poeme de valoare cât şi din poeme modeste sau de-a dreptul minore. De fapt, o secţiune valorică şi o secţiune pseudovalorică constituie una şi aceeaşi operă „de valoare" eminesciană… „Opera majoră" şi „opera minoră" sunt secţiunile care compun „opera poetică" a lui Eminescu şi ele trebuie evidenţiate ca atare.

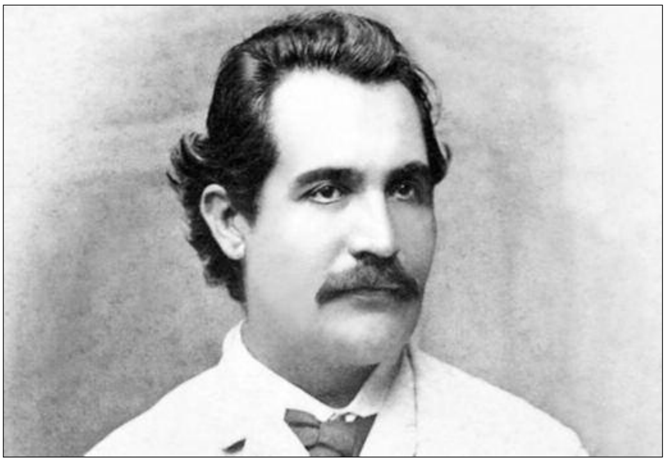
Opera poetică majoră este compusă din poeme precum *Departe sunt de tine…, Rugăciune, Pe aceeaşi ulicioară, Melancolie, Şi dacă…, Cu gândiri şi cu imagini, Cum negustorii din Constantinopol, Sonete I, Răsai asupra mea…, Stelele-n cer, O, mamă…, Dintre sute de catarge, Scrisoarea I, Doina, Şi dacă…, Odă (în metru antic), Din valurile vremii, Mai am un singur dor, Sara pe deal, La steaua, Glossă, De ce nu-mi vii, Memento mori* (patru strofe dinspre final, începând cu *Cine-a pus aste seminţe, ce-arunc ramure de raze…*), *Lacul…,* iar opera minoră este alcătuită din „celelalte" poezii… În dreptul „operei majore" putem cita chiar şi câteva versuri disparate, precum:

Okeanos plânge pe canale;
Era pe când nu s-a zărit, / Azi o vedem, şi nu e;
Când pătruns de sine însuşi odihnea cel nepătruns;
Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată;
De plânge Demiurgos, doar el şi-aude plânsu-şi;
Şi timpul creşte-n urma mea, mă-ntunec;
Unde-s şirurile clare din viaţa-mi să le spun?
Ah! organele-s sfărmate şi maestru e nebun.

Opera majoră eminesciană este înalt lirică, parţial vizionară, liric-meditativă, originală şi novatoare poetic, în timp ce *opera minoră* este romanţioasă, mimetică din punct de vedere vizionar, naivă, descriptiv-naturalistă, uneori didactică, epic-narativă, ea constituindu-se din adevărate poezii epice

scrise în vers clasic, unele dintre ele de 10, 30 sau 50 de pagini, lipsite de tensiune lirică şi poetică.

Opera majoră corespunde în cea mai mare parte a ei poemelor *moderne* (post-romantice), care, exprimând nemijlocit trăirile poetului, sunt autentice, concentrate, bine dozate liric şi imaginar, în timp ce opera minoră se compune mai cu seamă din poezii de factură *clasică*, fie acestea simple poezii idilic-romanţioase, fie „epopei" – fragmente epopeice – cu teme istorice, populare, versificări ale unor teme tradiţionale, mitologice (din mitologia românească, vedică şi germanică) sau ale basmului (*Luceafărul, Călin, file din poveste* etc.).

Eminescu are o serie întreagă de poezii în care domină informaţia livrescă de factură clasică, iar presiunea acestui element livresc, a trecutului şi lumii sale diminuează vizibil tensiunea lirică a poeziilor. *Luceafărul*, „marele" poem eminescian, este de pildă tradiţional, de la motivul său central până la scenele idilice, romanţioase şi epice care îl compun. Poemul este în cea mai mare parte a sa o *poveste versificată,* o *naraţiune în versuri*, care nu rezistă ca poezie decât prin câteva strofe care reuşesc să se sustragă tocmai acestei epicităţi şi romantismelor teatrale, artificioase.

Poezia lui Eminescu este, aşadar, scindată, împărţită valoric şi conceptual între poezia modestă valoric de factură clasică şi poezia modernă de valoare, între practicile poetice tradiţionale uzate şi cele moderne autentice, între mimesis şi imaginaţie (fantezie) creatoare, între epicitate şi lirism. Poezia lui Eminescu are, de fapt, două canoane (concepte) generatoare – unul clasic şi altul modern –, diferite şi opuse prin cele mai multe aspecte ale lor.

Eminescu, geniul fără cărţi…

Cu privire la cele două secţiuni opuse valoric ale poeziei lui Eminescu, poezia clasicistă şi poezia modernă, trebuie precizat că acestea nu reprezintă secţiunile unei *cărţi* întocmite de poet din poeme alese şi verificate de el, din simplul motiv că o asemenea carte – alcătuită de poet – nici nu există.

Se ştie că ediţia princeps *Poesii* din 1883 (Editura Socecu-Teclu, Bucureşti), deşi semnată Mihai Eminescu, nu a fost întocmită de poet, ci de către Titu Maiorescu. Criticul însuşi ţine să precizeze acest lucru în *Prefaţa editorului:*

> „poesiile, aşa cum se presintă în paginile următoare, nu sunt dar revăzute de Eminescu şi sunt prin urmare lipsite de îndreptările ce avea de gând să le facă, cel puţin la cele vechi."

Eminescu nu este autorul cărţii sale (*Poesii*), ci doar al poemelor pe care Maiorescu le-a adunat în acea carte. Promisiunea făcută de către poet criticului, şi anume aceea de a-şi corecta şi structura poeziile în vederea editării unei cărţi (după ce primise de la Maiorescu colecţia *Convorbirilor literare,* în care publicase o bună parte din poezii), a rămas neonorată. Aşa încât noi nu judecăm „secţiunea majoră" şi „secţiunea minoră" a cărţii întocmite de poet, ci secţiunile unei opere poetice nerevăzute, neselectate şi nelucrate de autor în vederea realizării unei cărţi. Noi judecăm o operă „în lucru", o operă laborator, despre care nu putem spune că a primit, în ansamblul ei atât de divers, girul poetului. Iar acest lucru îl dezavantajează în mod vizibil pe Eminescu, pentru că el şi-ar fi eliminat, presupun, la cât de exigent era, multe dintre poeziile modeste rămase în manuscris. Oricum, cu aceste posibile îndreptări, cartea de poezie *Lumină de lună* (1), la care visa la vârsta de 31 de ani, ar fi arătat acum altfel. Eminescu rămâne, aşa cum am scris, documentat şi pe larg într-un eseu, poetul, geniul fără cărţi… (2).

Eminescu poet clasicist.
Mitul în poezia lui Eminescu

Observaţii interesante din punct de vedere tematic face Eugen Simion, care detectează în poezia lui Eminescu o serie de mituri. Mai precis, el spune că lirica eminesciană se constituie din opt mituri:

1) „mitul naşterii şi morţii universului, acela din *Memento mori, Andrei Mureşanu, Gemenii, Rugăciunea unui dac, Scrisoarea I* etc."

2) „mitul istoriei", în care „plenitudinea şi înţelepciunea trecutului" se opune „căderii prezentului" (*Epigonii, Împărat şi proletar, Scrisoarea III*);

3) „mitul dascălului (înţeleptul, magul), care ştie să citească semnele întoarse din cartea lumii şi apără legea veche" (*Rugăciunea unui dac, Gemenii, Andrei Mureşanu*);

4) „mitul erotic cu nuanţa idilizantă din micile poeme bucolice şi cu aceea filozofică din *Luceafărul*";

5) „mitul oniric", ce „însufleţeşte poemele şi prozele care imaginează lumile posibile, spaţiile cosmice, tărâmurile în care stăpâneşte o altă ordine şi o altă floră. Aici se desfăşoară existenţele paradisiatice care scapă de maşinăria lumii istorice";

6) „mitul întoarcerii la elemente", care asigură securitatea individului - vezi motivul *codrului*;

7) „mitul creatorului", al omului creator, prezent în *Odă (în metru antic)* şi *Luceafărul;*

8) „mitul poeziei", care este „un discurs esenţialmente muzical", în care „se pierd", spune Eugen Simion, „ideile, stările de suflet, un mod de a fi în lume, viziunile, miturile de care am vorbit până acum". (cf. Eugen Simion, în 3).

Inventarul tematic-mitologic realizat de Eugen Simion este în principiu corect, însă concluziile pe care criticul le extrage de aici – „Poezia este înainte de orice o muzică încorporată în limbaj. Universul există ca să justifice apariţia acestei Cărţi a Sunetelor care se armonizează” – nu ne spun mare lucru despre poezia eminesciană.

Eufonia (muzicalitatea), prozodia – perfecţiunea versului –, care ar fi să fie, după Eugen Simion, punctul de maxim interes în poezia lui Eminescu, este doar *una* dintre normele poeziei şi ea nu poate fi văzută ca un principiu central al acestei poezii sau al poeziei în general. Poezia este desigur *şi* muzicală, dar muzicalitatea nu are un rol esenţial în determinarea valorii poeziei, de vreme ce cunoaştem atâtea poezii perfecte muzical şi prozodic – vezi de pildă poeziile patriotarde –, dar care nu ne spun totuşi nimic din punctul de vedere al viziunii poetice.

Pe de altă parte, miturile semnalate de Simion, care sunt în fond ideile pivot sau temele liricii eminesciene, nu se constituie, toate, ca o substanţă ideatică eficientă poetic: ele ne vorbesc mai mult despre un spirit *clasic vetust* sau *romantic-clasicizat,* care nu spune mai nimic lectorului modern de poezie. Prin cele mai multe dintre miturile pe care le desfăşoară şi exaltă, Eminescu este un poet clasicist, adică un romantic utopic.

Şi este de observat că niciun poet modern nu se mai preocupă astăzi, vai!, de „mitul naşterii şi morţii universului”, de „mitul istoriei”, în sensul idealizării trecutului, de „mitul dascălului (înţeleptul, magul)”, de „mitul creatorului” de artă, de „mitul poeziei”; şi cu atât mai mult poetul modern refuză să practice modalitatea liricoidă, dulceagă în care Eminescu şi-a tratat miturile-teme. Spiritul modern a depăşit viziunile clasiciste, fanteziile mitologice şi mitologizante, prozaice, descriptive şi didactice, de tipul celor descrise de Eugen Simion. Nostalgia poetului faţă de un trecut considerat exemplar, plin de forţă şi splendoare, revigorant este exagerată, deplasată şi neproductivă poetic.

În ceea ce priveşte miturile neconsemnate încă de comentariul nostru – „mitul erotic”, „mitul oniric” şi „mitul întoarcerii la elementele” (mitul securităţii şi intimităţii individului) –, acestea pot funcţiona foarte bine în modernitate, însă ele cer o cu totul altă tratare din partea imaginarului poetic modern. Totodată, noţiunea de „mit” este, în marele context al modernităţii, nepotrivită, pentru că *eroticul, oniricul* şi *intimitatea* nu sunt, pur şi simplu, mituri, ci teme ale poeziei, teme universale.

Dezvelind miturile eminesciene, evidenţiindu-le, Eugen Simion ne face însă atenţi asupra faptului că poezia lui Eminescu are o puternică tendinţă de a trăi din trecut, de a idolatriza şi idealiza trecutul. Dar Simion nu bagă de seamă că tocmai această viziune clasicistă (tradiţionalistă) a omorât o bună parte din poezia lui Eminescu; şi asta pentru că viziunea/mitologia vehiculată de această poezie nu mai interesează pe nimeni, de vreme ce ea nu exprimă în niciun fel fiinţa, visurile, frământările, viziunile, problemele, existenţa omului modern (postmodern?) de azi. Lumea veche exaltată şi idolatrizată de Eminescu este în afara lumii şi problemelor lumii de astăzi, a dramelor şi bucuriilor lumii moderne, ea s-a dezvrăjit. După poezia lui Rimbaud, Baudelaire, Rilke, Trakl, Arghezi, Bacovia, Blaga, Eminescului i se impun, parţial, alte exigenţe.

Eminescu ne livrează o lume importată din „cronice bătrâne”, o viziune care astăzi ne apare ca fiind artificială şi forţată. De aceea, ea nu reprezintă niciun fel de interes pentru omul modern. Într-un fel, pentru a recepta clasicitatea lui Eminescu ar trebui să ne clasicizăm noi înşine, să ne inducem un univers străin, care vorbeşte o altă limbă afectivă şi existenţială. Iată ce spune de pildă în acest sens Ion Negoiţescu:

„Adevărul este că, până azi, Eminescu nu a intrat încă în sensibilitatea noastră cea mai modernă, gustarea lui a presupus mereu un transport în modul vetust, nu fără farmec şi plăceri speciale, dar interzicând în fond actualizarea valorilor absolute ale lirismului eminescian.” (4, p. 127).

„Valorile absolute ale lirismului eminescian” vor fi totuşi descoperite în poezia eminesciană *modernă*... Interesant este că poetul s-a preocupat de poezia modernă chiar şi la nivel teoretic, iar manuscrisele sale ne aduc dovezi în acest sens.

Eminescu poet modern. Poezia modernă în concepţia lui Eminescu

Cum înţelege Eminescu poezia? În scrierile poetului se găsesc o serie de fragmente care reuşesc să surprindă câteva trăsături ale conceptului de poezie (lirică) modernă, asupra cărora ne vom opri în continuare.

1). În scrisoarea nr. 20 expediată de la Viena către Iacob Negruzzi (17 iunie 1870), poetul enunţă de pildă două criterii-norme care fac „perfecţiunea” operei poetice – „fantazia” şi „reflecţiunea”:

„Drept vorbind, mama imaginilor – fantazia – mie-mi pare a fi o condiţiune esenţială a poeziei, pe când reflecţiunea nu e decât scheletul, care-n opera de artă nici nu se vede […]. La unii predomină una, la alţii alta; unirea amândurora e perfecţiunea, purtătorul ei – geniul”.

2). Într-un alt loc, Eminescu discută raportul dintre „imitaţie” şi „fantezie”:

„Este arta numai *imitativă* sau trece peste aceste margini şi dă ceva propriu[?]. Arta stă asupra naturei, însă să nu se înţeleagă rău. Trebuie să caracterizăm momentul unde se ating amândouă. […]. Şi noi suntem natură. Să restabilim unitatea. În simţirea nemijlocită zace deja unitatea. Ce-i fantasia – special fantasia creatoare? Ea este o putere formatorie cu privire la idei. Ea devine practică. Ea lucrează cu simţiri, pasiuni, închipuiri. Nici o putere mare de fantasie, fără mari puteri stimulatoare, care nu sunt închipuiri, căci aceste[a] sunt secundarii. […]. Nu trebuie respinsă fantasia, respingându-se încercările ei nesuccese.” (Mss. 2257, 6/1/1873, în 5, p.p.89-90).

3). „Activitatea artistică este o bucată de natură sublimată – se-nnobilează. […]. Arta în reacţia ei asupra înnobilării existenţei. Poeţii nobilează erupţiunea simţămintelor[,] ei măestresc la natura omenească fără ca omul s-o bage de samă. Este o estetică care arată cum pasiunile să se înfrâneze în forme.” (Mss. 2257, 7/1/1873, în 5, p. 91).

4). „Faţă cu cea mai mare parte din scriitorii noştri moderni ţi se impune simţământul că ei nu sunt pentru public, nici publicul pentru ei, în fine că ei nu sunt inele în lanţul continuităţii istorice a culturei noastre, ci, cum s-ar zice, extra muros. – Şi asta e soarta oricărei culturi importate atât de nefireşte ca a noastră.” (Mss. 2257, în 5, p. 552).

5). În manuscrisul 2287 (OPERE, XV, p. 138), Eminescu vorbeşte despre *originalitatea* operei. Oamenii de talent „sunt mari prin cugetările proprii”, iar nu prin ideile străine ce-i vizitează, spune poetul. Din această cauză îi şi ceartă pe contemporanii săi, care scriu după model străin (Mss. 2257, OPERE, XV, p. 141). Poezia *Epigonii* ilustrează şi ea această idee.

6). Într-un alt fragment, Eminescu punctează principiul universalităţii culturii:

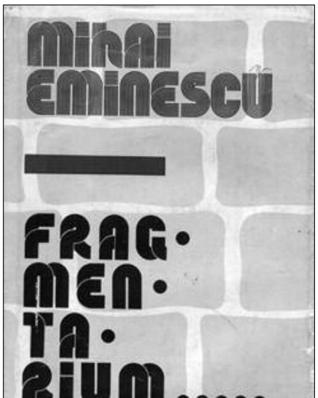
„*Universalitatea* e chiar semn distinctiv al culturei” (Mss. 2258, în 5, p. 47).

7). Şi, în fine, Eminescu îşi îngăduie o definiţie a poeziei:

„Este o slăbiciune a poesiei că crede a putea să se joace cu fantaziile sale. – Care-ar fi arta viitorului, în marginele raţiunei. Poesia: Este scopul ei de a aduce lumea, viaţa şi pasiunile ei în forme estetice. Ce a folosit intrarea mitologiei antice în poesia *modernă* [?]. Rămâne ne-nţeleasă pentru mulţime. Ni trebuie şcoala unor concepţiuni oarecare. În ce cad susţiitorii poesiei populare: Vor deveni romantici într-un mod oarecare – adică vor căuta poporului precedenţe şi mai vechi – d. ex. poesia vechei naţionalităţi germanice. Niebelungen. […]. Nu este de trebuinţă de a cunoaşte multe din istoria unui popor în vremi în care a trăit animalic, timpi orbi. […]. A reproduce scheme, colaje vechi este sărăcie, poesia adevărată e nemijlocită. […]. Ne va mişca numai ceea ce e în genere uman. Sceneria este romantică. Cuprinsul: pasiunea, mişcările vieţei sunt în Sh.[akespeare], – Byron. Înlăturarea superstiţiunii. Trebuie poetul ca să fie servitorul credinţelor populare? Goethe (*Faust* – P. II)” (Mss. 2257, 9/1/1873, în 5, p.p. 92-93, s.n.).

De remarcat că acest ultim fragment se centrează pe *opoziţia* dintre practicile poetice tradiţionale, clasice, pe care Eminescu le respinge teoretic, şi practicile poeziei moderne (post-romantice), spre care poetul tinde. Astfel, în timp ce poezia clasicistă a vremii sale absoarbe şi prelucrează mimetic „mitologia antică”, „poezia populară”, istoria din vremuri animalice, „credinţele populare”, folosind „scheme, colaje vechi”, poezia modernă abandonează practicile clasice şi îşi extrage subiectele, temele din realitate, din viaţă: ea posedă capacitatea de a „aduce lumea, viaţa şi pasiunile ei în forme estetice”, se orientează asupra a „ceea ce e în genere uman”, a „pasiunii şi mişcărilor vieţii” (vezi referinţa la Shakespeare), având „şcoala unor concepţiuni oarecare”.

Eminescu respinge, aşadar, spiritul clasic în numele poeziei moderne, a lirismului modern: el recomandă abandonarea lumii vechi, clasice, dimpreună cu toate miturile ei, pentru a crea poezia modernă într-un mod *nemijlocit*, deci în afară de mijlocirea informaţiei mitologice clasice. În acest din urmă fragment, Eminescu nu vizează însă numai poezia în genere, ci şi propria poezie... Textul este autocritic! Eminescu ştie foarte bine că opera sa poetică se împarte între un spirit clasicist şi unul modern, iar spaima lui este aceea de a nu deveni/rămâne poet clasicist (tradiţionalist) sută la sută sau „romantic într-un mod oarecare”.

Ce poetică se conturează din toate citatele de mai sus? Cum înţelege Eminescu, în rezumat, poezia *modernă*? Pentru Eminescu, poezia *modernă* este constituită mai întâi de două mari elemente: (1) fiinţa, deci „lumea, viaţa şi pasiunile ei”, „erupţiunea simţămintelor”, „ceea ce e în genere uman”, care constituie substanţa poeziei, şi (2) „fantasia creatoare”, ca element activ, ca verb ce prelucrează fiinţa, substanţa ontologică, şi care posedă propriile „concepţiuni”.

„Drept vorbind, mama imaginilor – fantazia – mie-mi pare a fi o condiţiune esenţială a poeziei”, spune poetul. Fantasia creatoare, care se deosebeşte de derizoria „fantasterie”* şi, nu mai puţin, de imitare (mimesis), „este o putere formatorie cu privire la idei. Ea devine practică. Ea lucrează cu simţiri, pasiuni, închipuiri.” Iată de ce „Nu trebuie respinsă fantasia [creatoare]”, chiar dacă ea poate avea uneori „încercări nesuccese”, deci încercări ratate. „Poeţii nobilează erupţiunea simţămintelor[,] ei măestresc [prin fantasie] la natura omenească”, conferă „formă estetică” unui conţinut existenţial autentic, nemijlocit. – „Poesia: Este scopul ei de a aduce lumea, viaţa şi pasiunile ei în forme estetice” originale.

Celor două elemente (principii, norme) ale poeziei – (1) *substanţa ontologică* şi (2) *fantezia creatoare* (*imaginaţia poetică*), care lucrează după cum am văzut cu simţiri, pasiuni şi închipuiri, care transformă lumea, viaţa şi pasiunile în „forme estetice” –, Eminescu le adaugă (3) *originalitatea* şi (4) *universalitatea*. În viziunea lui Eminescu, poezia modernă, mai precis „poezia *modernă* majoră”, se creează în temeiul acestor principii estetice, care constituie, de fapt, conceptul, *canonul poetic modern*. L-am putea numi *canonul (poetica) fanteziei creatoare,* însă cu precizarea că ceea ce urmăreşte să obţină poetul prin aplicarea canonului fanteziei creatoare este *poezia lirică modernă* sau *poezia lirismului înalt. Lumină de lună,* cartea de poezie la care Eminescu se gândea la 31 de ani, era însoţită de precizarea „Poezii – versuri lirice.” (1). Poezia la care se gândea Eminescu era poezia *lirică.*

Cu privire la poezia *modernă* pentru care Eminescu optează în fragmentele sale (dar şi în opera poetică) ar fi de observat că aceasta nu este opera unor influenţe poetice străine – simboliste, să spunem –, la modă în epocă, poetul nefiind ispitit de poezia noii direcţii poetice. De altfel, „soarta oricărei

culturi importate atât de nefireşte ca a noastră” (Mss. 2257 B, în 5, p. 550) îl dezamăgeşte.

Eminescu nu îşi propunea, aşadar, ca să fie modern prin imitarea sau pastişarea poeziei simboliste franceze, aşa cum, într-o oarecare măsură proceda Macedonsky. Opţiunea lui Eminescu pentru poezia modernă era opţiunea pentru poezia care *se concepe* modern, care se creează în canonul poeziei moderne, iar nu în cel al poeziei simboliste. Sincronizarea sa cu poezia simbolistă devitalizată nu avea, de fapt, niciun sens, de vreme ce vulcanul clocotea în el. Oamenii de talent „sunt mari prin cugetările proprii”, iar nu prin ideile străine ce-i vizitează, ne spune poetul… Cât priveşte romantismul, acesta devine eficient în măsura în care sensibilizează şi tensionează creaţia poetică, iar nu prin tendinţa de a recupera trecutul mitologic, istoric sau pretins paradisiac. O declaraţie poetică de tipul – *Eu rămân ce-am fost, romantic* –, nu limpezeşte ce înseamnă, de fapt, romantism în poezia lui Eminescu. Şi apoi, orice „poet romantic” poate să fie *de valoare* sau *ratat*… Chiar Eminescu punctează în manuscrise o posibilitate de care de regulă ţinem prea puţin cont: aceea de a fi „romantic într-un mod oarecare”, deci mediocru. Pentru că există sute de poeţi romantici absolut modeşti. Poezia romantică, ca oricare altă poezie, poate fi şi ratată.

Cei doi Eminescu *sau* Revolta spiritului modern faţă de cel clasic

În cea mai mare parte a poeziilor pe care le semnează, Eminescu este un poet clasicist, înţelegând că poetul clasicist este de fapt un modern care recuperează spiritul clasic, oferind conţinut clasic, mitologic, popular, vetust şi idealizat poeziei pe care o concepe. În această idee, Eminescu este (parţial) un romantic utopic. Dar secţiunea clasicistă a poeziei eminesciene, care a fost încurajată şi descrisă de o serie întreagă de critici, începând cu Maiorescu, deşi dominantă cantitativ, este contrazisă chiar de Eminescu printr-o serie de poeme *moderne* de valoare; şi tocmai acestea sunt poemele care contează şi ne determină să-l numim pe Eminescu „poet *modern”*.

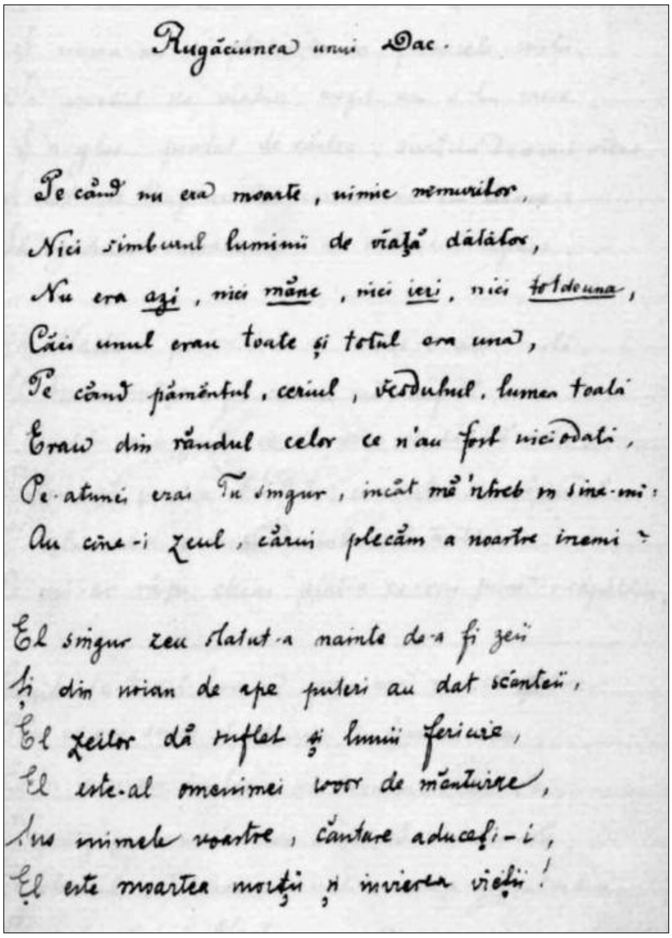
Dacă modernitatea – şi Eminescu împreună cu ea – începe, pe de o parte, cu lichidarea viziunilor/ficţiunilor mitologice şi mitologizante, cu lichidarea imitării modelelor clasice, a clasicităţii liniştite, detensionate, „perfecte”, iar pe de altă parte cu provocările aduse realităţii, lumii moderne, existenţei, atunci, Eminescu este *şi* un poet modern.

Despre un cu totul alt Eminescu vorbim, aşadar, în poeziile sale *moderne*…, pentru că substanţa acestor poeme este chiar substanţa realităţii, a existenţei: vezi cel puţin lirica erotică epurată de idilicul şi romanţiosul siropos. Oricum, ilustrarea poetică a miturilor sau filozofiilor (schopenhaueriană, kantiană, hegeliană sau platonică), a basmelor, a creaţiilor populare, a timpurilor vechi, reprezintă un tip de viziune pe care chiar Eminescu o depăşeşte în poeziile sale moderne.

În cultura noastră poetică, Eminescu este poetul *de ruptură*, este poetul care dacă a trecut de la poezia de tip clasic la poezia de tip modern, de la canonul clasic la canonul modern, a făcut-o urmând firul *evolutiv* al poeziei. El a confirmat şi consolidat în mod exemplar traseul evolutiv al poeziei.

Mai mult decât har, decât un simţ special al poeziei (probat de poemele moderne de valoare), Eminescu a avut conştiinţa artei care l-a consacrat ca poet, înainte de orice altceva. De altfel, Eminescu este primul poet modern autentic din cultura noastră care a conturat, practic şi teoretic, conceptul de „poezie modernă”.

Eminescu este totodată primul nostru poet „modern” autentic; şi singurul despre care se poate spune că a deschis drumul poeziei moderne de valoare a lui Arghezi, Blaga, Bacovia. Poeţi care au creat în/întru spiritul modern, dar fără să-i semene lui Eminescu. El este poetul cu care a început, de fapt, poezia modernă majoră în cultura română.

Rugăciunea unui Dac.

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sîmburul luminii de viaţă dătător,
Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeuna,
Căci unul erau toate şi totul era una;
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n'au fost niciodată,
Pe-atunci erai Tu singur, încât mă 'ntreb în sine-mi:
Au cine-i zeul, cărui plecăm a noastre inemi?

El singur zeu stătut-a nainte de-a fi zei
Şi din noian de ape puteri au dat scântei,
El zeilor dă suflet şi lumii fericire,
El este-al omenimei izvor de mântuire,
Sus inimele voastre, cântare aduceţi-i,
El este moartea morţii şi învierea vieţii!

Eminescu a avut parte de receptări diverse, care de care mai curioase, unele cu totul nepotrivite. Istoria literară, spiritele academice şi universitare, manualul şi receptarea comună, l-au închis pe Eminescu în formula poetului „clasicist” sau a poetului romantic idealist, visător, utopic, însetat de trecutul „glorios” sau edenic; la polul opus, istoria spiritului poetic a văzut în Eminescu un poet „modern”, care a câştigat lupta cu Eminescul „clasicist”… Prin secţiunea modernă a poeziei sale, Eminescu se plasează în evoluţia poeziei – în *evoluţia* poeziei în general, nu doar a aceleia strict româneşti.

Împotriva propagandei care se face poeziilor clasiciste de aramă ale poetului, din care opinia publică şi manualul şi-au făcut statuie, eu am acordat atenţie mai cu seamă poemelor moderne de aur, operei profunde, pe care am încercat să o

luminez prin scânteia aruncată în adâncuri. Spun Eminescu şi gândesc la acesta din urmă, al adâncurilor gândirii poetice, la *celălalt* Eminescu. Finalul de excepţie al poeziei *Melancolie* (care face cât toată poezia şi încă o sută de poezii cuminţi…) ne destăinuieşte, de pildă, ceva despre acest Eminescu:

Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi ţiu,
Ea bate ca şi cariul încet într-un sicriu.
Şi când gândesc la viaţa-mi, îmi pare că ea cură
Încet repovestită de o străină gură,
Ca şi când n-ar fi viaţa-mi, ca şi când n-aş fi fost.
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost
De-mi ţiu la el urechea - şi râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Parc-am murit de mult.

Virgil DIACONU
Martie 2014

Bibliografie şi note

1. Mihai Eminescu, mss. 2277, f. 123, OPERE, III, publicat de Perpessicius. Nota completă: „Lumină de lună. Poezii – versuri lirice".
2. Virgil Diaconu, eseul Eminescu, geniul fără cărţi, în Destinul poeziei moderne, Ed. Brumar, 2008.
3. Eugen SIMION, Prefaţă la M. Eminescu, Opere, I. Poezii, ediţie îngrijită de D. Vatamaniuc, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1999, pp. XII-XIII.
4. Ion NEGOIŢESCU, Poezia lui Eminescu, [1967], ediţia a IV-a revăzută, Editura Eminescu, Bucureşti, 1994, pp. 118-127).
5. Mihai EMINESCU, Fragmentarium, ediţie după manuscrise, cu variante, note, addenda şi indici de Magdalena D. Vatamaniuc. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981,

* „Ceea ce numesc capete ordinare fantazie, nu este fantazie ci slăbiciune a creierilor, fantasterie." (Mss. 2287, Fragmentarium, p. 550).

LECŢIA DE POEZIE

Lecţia de poezie îşi propune să fie, de fapt, o antologie de poezie, aşadar o selecţie cu cele mai bune poezii din literatura noastră şi cea universală. Nu vom avea în vedere, aşadar, poezia unei/unor generaţii poetice în mod special, în vogă azi şi uitate mâine, după modelul oricărei poezii de acest tip, ci poezia pur şi simplu. Poezie care, în cele din urmă, poate să fie şi de extracţie generaţionistă, în cazul poeţilor care şi-au depăşit generaţia şi au intrat într-un orizont mai larg, acela al poeziei.

Lecţia de poezie este destinată tuturor acelora care gustă, cu voluptate, poezia, dar şi acelora care se întreabă ce este cu această artă pe care Platon a vrut să o scoată din cetate şi căreia dictatorii şi supuşii lor au vrut să-i închidă gura. În mare, *Lecţia de poezie* îşi propune să fie o bucurie a spiritului.

C.L.

Mihai EMINESCU

Melancolie

Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopţii moartă.
O, dormi, o, dormi în pace printre făclii o mie
Şi în mormânt albastru şi-n pânze argintie,
În mausoleu-ţi mândru, al cerurilor arc,
Tu adorat şi dulce al nopţilor monarc!
Bogată în întinderi stă lumea-n promoroacă,
Ce sate şi câmpie c-un luciu văl îmbracă;
Văzduhul scânteiază şi ca unse cu var
Lucesc zidiri, ruine pe câmpul solitar.
Şi ţintirimul singur cu strâmbe cruci veghează,
O cucuvaie sură pe una se aşează,
Clopotniţa trosneşte, în stâlpi izbeşte toaca,

Şi străveziul demon prin aer când să treacă,
Atinge-ncet arama cu zimţii-aripei sale
De-auzi din ea un vaier, un aiurit de jale.
Biserica-n ruină
Stă cuvioasă, tristă, pustie şi bătrână,
Şi prin ferestre sparte, prin uşi ţiuie vântul -
Se pare că vrăjeşte şi că-i auzi cuvântul -
Năuntrul ei pe stâlpii-i, păreţi, iconostas,
Abia conture triste şi umbre au rămas;
Drept preot toarce-un greier un gând fin şi obscur,
Drept dascăl toacă cariul sub învechitul mur.
....
Credinţa zugrăveşte icoanele-n biserici -
Şi-n sufletu-mi pusese poveştile-i feerici,
Dar de-ale vieţii valuri, de al furtunii pas
Abia conture triste şi umbre-au mai rămas.
În van mai caut lumea-mi în obositul creier,
Căci răguşit, tomnatec, vrăjeşte trist un greier;
Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi ţiu,
Ea bate ca şi cariul încet într-un sicriu.
Şi când gândesc la viaţa-mi, îmi pare că ea cură
Încet, repovestită de o străină gură,
Ca şi când n-ar fi viaţa-mi, ca şi când n-aş fi fost.
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost
De-mi ţin la el urechea - şi râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Parc-am murit de mult.

Cu gândiri şi cu imagini

Cu gândiri şi cu imagini
Înnegrit-am multe pagini:
Ş-ale cărţii, ş-ale vieţii,
Chiar din zorii tinereţii.

Nu urmaţi gândirei mele:
Căci noianu-i de greşele,
Urmărind prin întuneric
Visul vieţii-mi cel chimeric.

Neavând învăţ şi normă,
Fantezia fără formă
Rătăcit-a, vai! cu mersul:
Negru-i gândul, şchiop e viersul.

Şi idei, ce altfel împle,
Ard în frunte, bat sub tâmple:
Eu le-am dat îmbrăcăminte
Prea bogată, fără minte.

Ele samănă, hibride,
Egiptenei piramide:
Un mormânt de piatr-în munte
Cu icoanele cărunte,

Şi de sfinxuri lungi alee,
Monoliţi şi propilee,
Fac să crezi că după poartă
Zace-o-ntreagă ţară moartă.

Intri-nuntru, sui pe treaptă,
Nici nu ştii ce te aşteaptă.
Când colo! sub o faclă
Doarme-un singur rege-n raclă.

Rugăciune

Crăiasă alegându-te
Îngenunchem rugându-te,
Înalţă-te, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie:
Fii scut de întărire
Şi zid de mântuire,
Privirea-ţi adorată
Asupră-ne coboară,
O, maică prea curată,
Şi pururea fecioară,
Marie!

Noi, ce din mila sfântului
Umbră facem pământului,
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Ascult-a noastre plângeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată
Şi pururea fecioară,
Marie!

Pe aceeaşi ulicioară...

Pe aceeaşi ulicioară
Bate luna în fereşti,
Numai tu de după gratii
Vecinic nu te mai iveşti!

Şi aceiaşi pomi în floare
Crengi întind peste zaplaz,
Numai zilele trecute
Nu le fac să fie azi.

Altul este al tău suflet,
Alţii ochii tăi acum,
Numai eu, rămas acelaşi,
Bat mereu acelaşi drum.

Ah, subţire şi gingaşă
Tu păşeai încet, încet,
Dulce îmi veneai în umbra
Tăinuitului boschet

Şi lăsându-te la pieptu-mi,
Nu ştiam ce-i pe pământ,
Ne spuneam atât de multe
Făr-a zice un cuvânt.

Sărutări erau răspunsul
La-ntrebări îndeosebi,
Şi de alte cele-n lume
N-aveai vreme să întrebi.

Şi în farmecul vieţii-mi
Nu ştiam că-i tot aceea
De te razimi de o umbră
Sau de crezi ce-a zis femeia.

Vântul tremură-n perdele
Astăzi ca şi alte dăţi,
Numai tu de după ele
Vecinic nu te mai arăţi!

Dintre sute de catarge

Dintre sute de catarge
    Care lasă malurile,
Câte oare le vor sparge
    Vânturile, valurile?

Dintre păsări călătoare
    Ce străbat pământurile,
Câte-o să le-nece oare
    Valurile, vânturile?

De-i goni fie norocul,
    Fie idealurile,
Te urmează în tot locul
    Vânturile, valurile.

Ne-nţeles rămâne gândul
    Ce-ţi străbate cânturile,
Zboară vecinic, îngându-l,
    Valurile, vânturile.

Doina

De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate,
De-atâta străinătate.
Din Hotin şi pân' la Mare
Vin Muscalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o aţin;
Din Boian la Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii
Şi străinul te tot paşte
De nu te mai poţi cunoaşte;
Sus la munte, jos pe vale,
Şi-au făcut duşmanii cale,
Din Sătmar pân' în Săcele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet român săracul,
Îndărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndeamnă,
Nici îi este toamna toamnă,
Nici e vară vara lui
Şi-i străin în ţara lui.
De la Turnu-n Dorohoi
Curg duşmanii în puhoi
Şi s-aşează pe la noi;
Şi cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier,
Zboară pasările toate
Din neagra străinătate;
Numai umbra spinului
La uşa creştinului.
Îşi desbracă ţara sânul,
Codrul - frate cu românul -
De săcure se tot pleacă
Şi izvoarele îi seacă -
Sărac în ţară săracă!

Cine-au îndrăgit străinii
Mâncă-i-ar inima cânii,
Mânca-i-ar casa pustia
Şi neamul nemernicia!

Ştefane, Măria Ta,
Tu la Putna nu mai sta,
Las' arhimandritului
Toată grija schitului,
Lasă grija sfinţilor
În sama părinţilor,
Clopotele să le tragă
Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă,
Doar s-a-ndura Dumnezeu
Ca să-ţi mântui neamul tău!
Tu te-nalţă din mormânt
Să te-aud din corn sunând
Şi Moldova adunând.
De-i suna din corn o dată
Ai s-aduni Moldova toată,
De-i suna de două ori
Îţi vin codri-n ajutor,

De-i suna a treia oară
Toţi duşmanii or să piară:
Din hotară în hotară -
Îndrăgi-i-ar ciorile
Şi spânzurătorile!

Şi dacă...

Şi dacă ramuri bat în geam
Şi se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
Şi-ncet să te apropii.

Şi dacă stele bat în lac,
Adâncu-i luminându-l,
E ca durerea mea s-o-mpac
Înseninându-mi gândul.

Şi dacă norii deşi se duc
De iese-n luciu luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine-ntotdeauna.

Glossă

Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi şi nouă toate;
Ce e rău şi ce e bine
Tu te-ntreabă şi socoate;
Nu spera şi nu ai teamă,
Ce e val, ca valul trece;
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Tu rămâi la toate rece.

Multe trec pe dinainte,
În auz ne sună multe,
Cine ţine toate minte
Şi ar sta să le asculte?...
Tu aşează-te deoparte,
Regăsindu-te pe tine,
Când cu zgomote deşarte
Vreme trece, vreme vine.

Nici încline a ei limbă
Recea cumpăn-a gândirii
Înspre clipa ce se schimbă
Pentru masca fericirii,
Ce din moartea ei se naşte
Şi o clipă ţine poate;
Pentru cine o cunoaşte
Toate-s vechi şi nouă toate.

Privitor ca la teatru
Tu în lume să te-nchipui:
Joace unul şi pe patru,
Totuşi tu ghici-vei chipu-i,
Şi de plânge, de se ceartă,
Tu în colţ petreci în tine
Şi-nţelegi din a lor artă
Ce e rău şi ce e bine.

Viitorul şi trecutul
Sunt a filei două feţe,
Vede-n capăt începutul
Cine ştie să le-nveţe;
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnicie
Te întreabă şi socoate.

Căci aceloraşi mijloace
Se supun câte există,
Şi de mii de ani încoace
Lumea-i veselă şi tristă;
Alte măşti, aceeaşi piesă,
Alte guri, aceeaşi gamă,
Amăgit atât de-adese
Nu spera şi nu ai teamă.

Nu spera când vezi mişeii
La izbândă făcând punte,
Te-or întrece nătărăii,
De ai fi cu stea în frunte;
Teamă n-ai, căta-vor iarăşi
Între dânşii să se plece,
Nu te prinde lor tovarăş:
Ce e val, ca valul trece.

Cu un cântec de sirenă,
Lumea-ntinde lucii mreje;
Ca să schimbe-actorii-n scenă,
Te momeşte în vârteje;
Tu pe-alături te strecoară,
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te-ndeamnă, de te cheamă.

De te-ating, să feri în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă ştii a lor măsură;
Zică toţi ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece;
Ca să nu-ndrăgeşti nimică,
Tu rămâi la toate rece.

Tu rămâi la toate rece,
De te-ndeamnă, de te cheamă;
Ce e val, ca valul trece,
Nu spera şi nu ai teamă;
Te întreabă şi socoate
Ce e rău şi ce e bine;
Toate-s vechi şi nouă toate;
Vreme trece, vreme vine.

O, mamă...

O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmii de toamnă şi de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voi muri, iubito, la creştet să nu-mi plângi;
Din teiul sfânt şi dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simţi-o-voi odată umbrind mormântul meu...
Mereu va creşte umbra-i, eu voi dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă-n triste zidiri de ţintirim,
Mormântul să ni-l sape la margine de râu,
Ne pună-n încăperea aceluiaşi sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

Departe sunt de tine...

Departe sunt de tine şi singur lângă foc,
Petrec în minte viaţa-mi lipsită de noroc.
Optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit,
Că sunt bătrân ca iarna, că tu vei fi murit.
Aducerile-aminte pe suflet cad în picuri,
Redeşteptând în faţă-mi trecutele nimicuri;
Cu degetele-i vântul loveşte în fereşti,
Se toarce-n gându-mi firul duioaselor poveşti,
Ş-atuncea dinainte-mi prin ceaţă parcă treci,
Cu ochii mari în lacrimi, cu mâni subţiri şi reci;
Cu braţele-amândouă de gâtul meu te-anini
Şi parc-ai vrea a-mi spune ceva... apoi suspini...
Eu strâng la piept averea-mi de-amor şi frumuseţi,
În sărutări unim noi sărmanele vieţi...
O! glasul amintirii rămâie pururi mut,
Să uit pe veci norocul ce-o clipă l-am avut,
Să uit cum dup-o clipă din braţele-mi te-ai smult...
Voi fi bătrân şi singur, voi fi murit de mult!

Texte comunicate de **L. RUS**

Giuvaergiu eu sunt, tu, diamantul

Theodor Răpan editează spre mijlocul anului trecut un impresionant volum de poezie - 784 de pagini -, în care adună 366 de sonete. Cartea **FIIND. 365+1 Iconosonete** apare la Editura *Semne* (Bucureşti, 2013), într-o ediţie de lux, cartonată, a cărei ilustraţie este semnată de maestrul Cesare Ripa (Padova, 1625). În aparatul tehnic al volumului număr nu mai puţin de opt persoane, între care şi pe artistul plastic Mircia Dumitrescu, aici consilier artistic, care va fi contribuit fără nicio îndoială la reuşita tipografică a editurii.

Deşi în ultima vreme am răsfoit câteva cărţi de sonete semnate spre pildă de Adrian Munteanu, de Emilian Marcu, o antologie întocmită de Radu Cârneci şi chiar am scris despre cartea de sonete a Valeriei Manta Tăicuţu, sonetul rămâne pentru mine o specie poetică destul de curioasă. Curioasă pentru aceste vremuri moderne care sunt fără nicio îndoială ale versului liber.

Sonetele lui Theodor Răpan sunt, în marea lor majoritate, dedicate iubitei/iubirii, iar dacă aleasa poetului nu se numeşte nici Laura, nici Beatrice, nu înseamnă că ea nu îşi primeşte obolul de versuri înlăcrimate sau de lacrimi versificate ale poetului.

Iubirea acestui personaj este tumultuoasă şi catastrofică, ea aduce în scenă visurile şi suferinţele, speranţele şi chinurile îndrăgostitului, cu toate raportate la frumuseţea, dar şi la nepăsarea, la indiferenţa obiectului adoraţiei.

Interesant este faptul că în poeziile lui Răpan personajul îndrăgostit nu iubeşte ca un om „de azi”, că autorul nu construieşte substanţa poemelor ca un modern, aşadar cu mijloace moderne, ci uzează de recuzita poeticii tradiţionale, care este chiar aceea a epocii de glorie a sonetului. Iată spre pildă câteva dintre elementele şi sintagmele acestui limbaj tradiţional: *grumaz, cupa disperării, Mă iartă, Doamnă,..., hangiul, rana, porticuri ferecate, socoate, havuzul cu miresme, nuntire, imne, genune, nimfe, corabie, clondirul cu otravă, gâlceavă, magi, Egipetul, rana, rozele...*

Mereu iubit-am, ah, peste măsură!, spune poetul, iar noi înţelegem că subiectul poeziilor este îndrăgostitul din sonetele de *ieri*. Autorul de azi îmbracă hainele şi tulburările poetului medieval, preluându-i parţial vocabularul, minitemele, subiectele, mijloacele de expresie şi chiar un anumit specific al atitudinii descensionale. Prin toate aceste strategii poetice, sonetele cuprinse în volumul de faţă sunt un fel de reciclare, de „rescriere” a sonetului tipic, şi asta nu doar în structura lor formală, ci şi în viziunea, în modul de procesare a lumii pe care o desfăşoară. Şi, ca să nu fiu greşit înţeles, voi spune că nu despre pastişarea unor texte vechi este vorba aici, ci despre construcţii personale care lucrează cu elemente şi tehnologii ale unui limbaj care a avut, la vremea sa, autoritate.

Cum va evalua un critic postmodernist poezia lui Răpan? Dacă acesta va da curs opiniei lui Nicolae Manolescu, care în studiul *Despre poezie* ne spune (parte îndreptăţit) că literatura postmodernă românească este o literatură *retro*, el va vedea imediat în sonetele lui Răpan o poezie *retro*…

Cu poetica *retro*, N.M. apără cauza poeziei optzeciste, care trăieşte din reşapări literare. Sonetele lui Theodor Răpan, care apar ca o „rescriere” a sonetelor medievale, confirmă ideea lui Manoelscu despre literatura postmodernistă, deşi ele sunt lipsite de atitudinea ironică, ce însoţeşte şi ea operele postmoderniste; opere care batjocoresc referentul textual pe care îl reciclează. Din contră: aceste sonete continuă, revalorifică, reconstruiesc, multiplică lumea vechiului, apusului sonet, dimpreună cu atitudinile sale afective.

Giuvaergiu eu sunt, tu, diamantul, declamă în glasul vechilor sonete T. Răpan, aglutinând în piesele sale mai toate sentimentele şi stările descensionale. Iată în acest sens câteva versuri culese din poeme disparate:

Împart secunda-n lacrimi şi suspine;
Călăul râde, nimeni nu mă plânge!
Mierosul glas al pierderii mă cheamă.
Din cana înserării curge sânge,
Vinul trădării l-am gustat odată!

Din Sonetarul theodorian aleg, pentru sonetomani, ultimul text:

Sonetul CCCLXVI

Ultim Sonet! Sunt viu după coridă!
Am sângerat destul! Am plâns în mine!
Cu ce-am rămas? Cuvintele-albine
Roit-au toate! Mierea-i aguridă?

Rănit definitiv, văd ghilotine!
Golgota e aproape... Sub hlamidă,
Iubirea tace, inima-i lividă!
Groparul, de-ntristare, nu mai vine!

Ce mort frumos voi fi întru vecie!
Ţărâna rimelor mă va înghite,
Slujindu-te pe tine, Poesie!

Zălog etern al Clipei ostenite
Fi-vor doar lacrimile unor urme
În care nici Uitarea n-o să scurme...

Virgil DIACONU

Mai aproape de Bartolomeu Valeriu Anania

Profesorul vâlcean **Ioan St. Lazăr** (poet, critic şi istoric literar) şi-a ales o temă dificilă şi laborioasă. Bartolomeu Valeriu Anania, cu personalitatea sa dublă, de teolog şi de literat, a avut un parcurs biografic sinuos, greu de limpezit, greu de înțeles, cu adepți și cu detractori, urcând cu răbdare ascetică înalte trepte ecleziastice. La 21 de ani, s-a călugărit la Mânăstirea Antim (luând numele Bartolomeu), a absolvit Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu, a îndeplinit diverse funcții pendinte de Patriarhie, a fost condamnat politic la 25 de ani de muncă silnică, din care a făcut şase (în penitenciarele Jilava, Pitești și Aiud), revine la Patriarhie, funcționează, pentru mai mult de zece ani, în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America (de la Detroit), este hirotonit, devine arhiepiscop al Clujului, diortoseşte şi adnotează Biblia, este instalat mitropolit, în urma înființării Mitropoliei Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului. Fără îndoială, aceste date importante au fost legate prin interstiții existențiale diverse.

Înainte de a dezvălui resorturile unei biografii proeminente, monografistul ține să clarifice modul în care coexistă *estetica mitului* (atribuită scriitorului) și *estetica teologică*, adică sublimarea literară a *ritualului* și *sacrul*. Relația dintre mitologie (poveste) și teologie (teoria divinului) este atribuită de autor (specialist în antropologie) chiar Bibliei. De altfel, de-a lungul cărții, acesta susține, *pro domo*, caracterul hierofanic al lumii, conexiunea dintre sacru și profan (reflectată, mai ales, în teatrul liric al lui Valeriu Anania). Biblia, spune el, este o carte cu un grad mare literar, poetic.

Ioan St. Lazăr a avut prilejul de a-l fi cunoscut personal pe marele cărturar, încă din 1984, când monahul se retrăsese la Mânăstirea Văratec. Perioada, însă, era nefastă, dominată de realism-socialist și de ateism. Întâlnirea a avut loc la Râmnicu-Vâlcea, la o manifestare culturală, fiind cu atât mai luminoasă cu cât scriitorul-monah era o figură impunătoare, hieratică. S-a spus că, alături de influența argheziană de început (prozodie, limbaj, simțul autohtonist, un paroxim al ideilor), Valeriu Anania a fost contaminat, într-o anume măsură, de viziunea mitică a lui Blaga (pe care însă o avea și din cultura satului natal), enunțând, parcă în replică la cunoscuta *metaforă revelatorie* a poetului din Lancrăm, *metafora germinală*, conținând ideea existenței latente, capabile de înviere, ca o legătură între imanent și transcendent.

După modelul lui Platon, dar și al unor autori medievali, monografistul își redactează cartea sub forma dialogului (*polifonic*), lăsând adevărul să se lămurească euristic, deși locutorii sunt, în general, consentuali. Metoda fusese folosită chiar de Anania în eseul-album *Cerurile Oltului* (1990). Are caracter didactic, folosind jocul de rol, dăscăleala (implicând un maestru și discipoli). Cantemir a numit-o *divan* sau *gâlceavă*. Ioan St. Lazăr are un discurs așezat, protocolar, cogitabund. În fond, cele două voci îi aparțin, salvând lucrarea de canonul obișnuit, profesionist.

Într-o primă parte, *Stanțe de proiect*, sunt prezentate avataruri ale redactării (datând de peste zece ani), sunt fixate extensiile domeniului (literatură, antropologie, mitologie, teologie), se susține culturalitatea, diversitatea poligrafică a unei asemenea personalități. Exegetul intenționează o lucrare de sinteză, cuprinzând atât biografia cât și opera, fără a amesteca planurile, cu atât mai mult cu cât asupra omului au planat, de-a lungul timpului, diferite acuze: apartenența, în tinerețe, la legionarism, duplicitatea în timpul detenției și, apoi, prezumtiva colaborare cu securitatea (explicate, de altfel, și demontate de arhimandrit, în *Memorii*). Făcând apel la Nicolai Berdiaev, monografistul consideră că arta, prin sublimare, prin trăire extatică, se detașează de om și de existența acestuia, care poate fi imundă sau demonică. Facerea artei este izbăvitoare, în sine, manifestându-se ca o abluțiune.

Volumul prezent, **Icoane de început** (Editura Rotipo, Iași, 2013, prefață de Mircea Popa), este primul dintr-o pentalogie dedicată personalității complementare a lui Bartolomeu Valeriu Anania, scriitor și teolog. Interlocutorii (peregrini pe urmele modelului) sunt doi călugări contemporani, Gherman și Ioan (nume recognoscibile în Patrologie, aparținând unor sfinți originari din Sciția Minor – Dobrogea, Sfântul Gherman și Sfântul Ioan Cassian, hirotoniți, în secolul al VI-lea, de Sfântul Ioan Gură de Aur). Ei sunt omniscienți și au memorii prodigioase: fac teologie înaltă, psihologie, pedagogie, antropologie, teoria simbolurilor, dau definiții, citează abundent. Cartea, neîncadrabilă, este, mai curând, eseistică, o *teatralizare* formală. Modelul este, desigur, *Cerurile Oltului*, în care discuția se poartă între *Val* (scriitorul) și *Bart* (teologul), reprezentând cele două ipostaze ale lui Anania (indisolubile). Și alți autori au recurs la tractarea literară a ideilor: Umberto Eco și-a deghizat competențele de medievalist și de semiotician în roman. *Călătoria* celor doi călugări (care ar

putea reprezenta alegoric teologia și mistica) este inițiatică, o explorare a vieții (evenimențiale, dar și spirituale) a cărturarului.

După precizările preliminare (digresive, ritualice), atenția se concentrează pe momentele biografice ale *anilor de formație*, alimentată mai ales de sursa generoasă a *Memoriilor*, dar și de operă. Valeriu Anania s-a născut pe valea Oltului, lângă Drăgășani, în satul Glăvile, întrunind temperamentele opuse ale unui ardelean strămutat și ale unei vâlcence, fiică de preot. Tatăl, muncitor la București, la Societatea Tramvaielor, a fost mai mult plecat. Imaginația copilului a fost însă alimentată de poveștile și basmele mamei. Universul fabulos se împletea, astfel, cu cel real, cum se va reflecta în scrierile de început, impregnate de folclor. Dar în zona natală persistau, pe lângă bogatul fond etnografic, și numeroase urme ale istoriei, trecute și ele în orizontul legendar. Evocarea acestei perioade, a mediului familial (mama, fratele și cele două surori), a satului, este făcută de critic (prin vocile călugărilor) cu sensibilitate și căldură, mai ales că este socotită o etapă hotărâtoare în privința fondului arhaic, mitic al viitorului scriitor. La 12 ani, în 1933, pleacă din Glăvile, înscriindu-se la Seminarul Central din București, pe care îl va absolvi în 1941. A avut profesori reputați: etnologul și filologul Petru Caraman, scriitorul Anton Holban, Eugen Ionescu (pentru scurt timp), comparatistul Victor Papacostea, părinții Petre Partenie și Firmilian.

Exegetul presupune că interesul precoce pentru teatru i-ar fi fost insuflat de tradiția existentă la Mânăstirea Bistrița-Vâlcea, care avea o echipă și o sală de teatru, susținând programe artistice în parohiile sătești. Ca seminarist, se îndreaptă spre revista *Gândirea*, începe să publice și îl cunoaște pe Nichifor Crainic. Precum majoritatea adolescenților, este preocupat de organizațiile timpului, *Straja Țării* (oficială), dar mai ales de *Frăția de cruce*, premergătoare intrării în *Legiunea de Fier*. Numește, în *Memorii*, această tentație, *adolescență verzuie*. Criticul explică împrejurarea nefericită, prin lipsa de experiență și prin debusolarea epocii. Gândirismul lui Bartolomeu Valeriu Anania nu a fost unul ideologic, nefiind preocupat prea mult de programul direcției, având, mai degrabă, afinități în privința spiritualității fecunde a mitologiei populare, a densităţii simbolurilor arhaice, a energiilor ontice. Ortodoxismul său este, nu îndatorat în întregime gândirismului, ci armonizat cu surse populare. Cu acest prilej, Ioan St. Lazăr afirma convingător că s-a denaturat conceptul de tradiție și de tradiționalism, reducându-se la formalism, la aspectul tematic, la formule simplificatoare și defăimătoare, nesocotindu-se, de fapt, partea exploratorie, forjabilă a tradiției. O atenție specială se acordă Mişcării Legionare, comentatorii peregrini fiind lăsați să aducă argumente diferențiate și să tragă concluzii. Discordanța dintre idealurile proiectate și modul criminal în care a acționat aceasta, implicându-se în politică, a compromis-o irevocabil. Fără îndoială că membrii ei trebuiau judecați în funcție de vinovăția fiecăruia, nu laolaltă.

Valeriu Anania vine, ca scriitor, dinspre viziunea gândiristă, dar nu este îndoctrinat, un fervent al acesteia. Are o personalitate puternică, vine cu un fond propriu şi este dornic să experimenteze. Seminaristului, după propria mărturisire, nimic din seducțiile vieții nu i-a rămas străin. În 1941, lipsit de mijloace materiale, intră în cinul monahal, la Mânăstirea Antim („rezultatul: «casă și masă», un loc pentru studiu și salvarea de la trimiterea pe front" – observă Ioan St. Lazăr). Devine student la Facultatea de Teologie din București. Este atras și de Medicină, din care face doi ani, la Sibiu și la Cluj, fiind însă exmatriculat în urma organizării, în 1946, a grevei studențești. Urmează sporadic şi cursuri la Conservator, secţia vioară. Încheie cursurile de teologie târziu, în 1948, la Sibiu. Îl cunoaște pe patriarhul Justinian, cu care se înrudea și de care îl va lega o strânsă afecțiune. În perioada 1950-1952, susţine o scurtă activitate universitară. Dintre remarcabilii profesori pe care i-a avut la Teologie, mai apropiați i-au fost Teodor M. Popescu și Ioan G. Coman, ultimul făcându-l să pătrundă poezia creştină a Sfântului Grigorie de Nazianz. Cu un fond interior puternic, tânărul Anania nu s-a lăsat contaminat prea mult de spiritul confuz al epocii, nici nu a avut comunicare directă cu sclipitoarele personalităţi ale *Generației '27*, sau cu adiacenții acesteia.

În afara *Memoriilor* (2008), *Rotonda plopilor aprinși* (1983) conține *sinaxarul* laic al admirabililor (modelelor) pe care ierarhul i-a întâlnit, în special, în perioada de formare: Tudor Arghezi, Gala Galaction, Anton Holban, Victor Papilian, Lucian Blaga, Ion Luca, Marin Preda, Vasile Voiculescu, evocați cu tandrețe și gratitudine. Ioan St. Lazăr le adaugă alți sprijinitori și mentori, care i-au influențat destinul: mama Ana, părintele Petre Partenie (directorul Seminarului Central din București), Nichifor Crainic, părinții profesori de la Teologie, Teodor M. Popescu şi Ioan G. Coman, patriarhul Justinian.

Prin intermediul *purtătorilor săi de cuvânt*, Ioan St. Lazăr susţine, ca o condiție *sine qua non*, vitalitatea cărților, cu atât mai mult când este vorba despre o monografie. El refuză metoda *ecorșeului*, a disecției care nu se poate realiza decât pe un mort. Este și motivul pentru care a recurs la modalitatea dialogului, a teatralității, a micilor alegorii. Aceste trucuri, dar și stilul colocvial, accesibil, informațiile contextualizate, excedând tema propusă, fac lectura pasionantă, agreabilă, iar din Bartolomeu Valeriu Anania o prezența reală, omenească, așa cum mulți o păstrează în *Rotonda* memoriei. Avem un *roman* biografic *sui-generis*, cu încărcătură duhovnicească.

Paul ARETZU

Inocenții marii terori

Nicolae R. Dărămuş e de multă vreme un nume cunoscut în România, aproape sinonim cu militantismul ecologic. Precum la Pavel din Tars, a existat şi pentru el un drum al Damascului, devenind ferventul apărător al ecosistemelor vitale şi biodiversităţii după cîţiva ani de peregrinări cinegetice şi aventuri pescăreşti. Rodul literar al acestei etape a fost o agreabilă carte de povestiri intitulată *Tăul Negru* (1993), unde fraza sadoveniană savuros-arhaică se interfera cu mai sobra şi mai puţin sublimata naraţiune specifică lui Ionel Pop. Între timp autorul s-a consacrat literaturii *pro natura*, afirmîndu-se ca jurnalist de calibru. Unul care nu renunţă nici o clipă la misionarismul său în favoarea conservării florei şi faunei, ambele periclitate de „civilizaţia şi progresul" recentelor cîteva decenii. Ca altădată Paul Decei, Nicolae R. Dărămuş s-a mişcat mult, într-o necontenită însoţire cu geografia ţării, căutînd farmecul sihăstriilor montane şi silvice şi cercetînd minuţios spectacolul diurn şi nocturn al sălbăticiunilor. Cerebral şi hiperlucid, în pofida numeroaselor efuziuni lirice şi sentimentale, care sporesc de fapt combustia narativă şi acuitatea analitică, el ne spune că spaţiul în care trăim este în primejdie de moarte, fiind ameninţat concentric de expansiunea tehnologică şi lăcomia parveniţilor. Dar în directă complicitate cu nepăsarea noastră, a celor mulţi şi inocenţi.

Cam astfel trebuie descifrate, *grosso modo*, mesajul şi simbolistica noii cărţi semnată de Nicolae R. Dărămuş, **Inocenţii marii terori** (Suceava: Alexandria Publishing House, 2013). Însumînd articole, eseuri şi povestiri publicate în presa acestor ani, cartea devine, ca tot unitar, o pledoarie patetică pe lîngă decidenţii politici pentru salvarea habitatelor naturale şi, în ultimă instanţă, a şanselor noastre de viaţă în viitor. Parcursul volumului, care oferă la fiecare pagină argumente persuasive, relevă şi o admirabilă dezinvoltură în utilizarea lexicului, cu desele sale combinaţii imagistice de rafinament, reuşind să-şi capteze total cititorul şi transformîndu-l treptat într-un soi de părtaş. Cum spuneam, dincolo de veşmîntul gazetăresc, mai restrictiv prin regulile sale, avem în carte eseuri dense, temeinic documentate, dar mai avem şi o bogată ofertă literară. Pagini de memorii, aducînd în prim plan, pentru contrast, paradisul pierdut al munţilor, pădurilor şi rîurilor de acum cinci decenii, încă nealterat de om şi pătruns de fiorul divin al Creaţiei. Texte care se adresează întîi de toate raţiunii, invitînd-o la urgentă meditaţie, acum, cînd precaritatea ambientului ne arată că sîntem deja în ceasul al doisprezecelea. Un astfel de semnal de alarmă s-a tras în Occident încă la mijlocul trecutului secol, cînd Romain Gary tipărea *Rădăcinile cerului*, romanul său despre integritatea primejduită a Terrei. Nicolae R. Dărămuş, care a cunoscut nemijlocit ultimii ani ai paradisului natural românesc, („am prins coada timpului"), este deci un pledant îndreptăţit şi avizat. Iar povestea Sebeşului, aproape secat şi devenit pubelă pentru peturi şi deşeuri industriale, după ce a fost un rîu viu, colcăind de peşti şi aducînd sănătate mediului, este tulburătoare. Firele amintirii, împletite măiestrit, produc efecte beletristice greu de uitat, într-o succesiune care denotă vocaţie.

Alarmant, din punctul său de vedere, este că bogaţii lumii, ecoterioriştii, stupizi şi inconştienţi, sînt ajutaţi în acţiunea lor criminală de tăcerea vinovată a omului onest, cel care a trăit simbiotic cu natura veacuri la rînd, prin înaintaşii săi. Pentru că, precum plastic se exprimă autorul, inocenţii Terrei sînt de fapt „semenii noştri înveşmîntaţi în frunze, blănuri, solzi, pene şi chitină, adăpostiţi de ape, pămînt, păduri şi cer". Ca puţini alţii, Nicolae R. Dărămuş a sesizat la timp gravitatea extremă a chestiunii ecologice, implicîndu-se total, aidoma unui nou erou civilizator, întru apărarea mediului şi vieţuitoarelor sale. A încercat totul, bătînd mereu la uşi închise şi sperînd că, măcar într-un foarte tîrziu, compatrioţii săi obişnuiţi, dar şi cei marcanţi, împreună cu autorităţile, vor înţelege că păstrarea ecosistemelor este o prioritate naţională. După exemplul Occidentului, ecologistul român şi-ar fi dorit ca avangarda luptei pentru conservarea biodiversităţii să fie formată din vipurile ţării, adică mari scriitori, actori şi artişti de toate felurile, oameni de ştiinţă sau de afaceri neintoxicaţi de fantoşa „progresului şi civilizaţiei" cu orice preţ. Drept consecinţă, nu ezită să trateze critic, reproşîndu-le lipsa de atitudine, nume ale elitei culturale şi jurnalistice româneşti de azi, precum Andrei Pleşu, Horia-Roman Patapievici, Mircea Cărtărescu sau Cornel Nistorescu. Refuzul lor direct ori voalat de a participa la salvgardarea habitatelor naturale reflectă de fapt apatia naţională inexplicabilă faţă de acest insidios flagel care, pînă la urmă, poate distruge viaţa tuturor şi a fiecăruia în parte. Cititorul, devenit aliatul necondiţionat al autorului, urmăreşte cu stupoare pasivitatea vedetelor şi va fi cu siguranţă revoltat de purtarea incalificabilă a unui lider de opinie dintr-o importantă redacţie bucureşteană. Căci tratamentul aplicat unui petent, care vine cu o idee generoasă, aminteşte vremuri de tristă memorie şi egalează, prin absurd şi opacitate, cunoscute secvenţe kafkiene.

Din păcate rezistenţa sinucigaşă la ideea de salvare lansată de autor, coroborată cu vicierea fibrei noastre morale, sub presiunea unor reale sau aparente necesităţi, transformă această luptă crucială în ceva donquijotesc. Iar discursul său incandescent şi acuzator devine treptat doar predica în pustiu a unui apostol singuratic. Însă valenţele educative ale pledoariei, adresîndu-se deopotrivă inimii şi conştiinţei, îi conferă un veritabil statut catehetic. Nicolae R. Dărămuş ne asigură că lupta e de interes planetar şi că izbînda nu poate veni decît prin unirea eforturilor. Faptul că anual omenirea scoate din circuitul agricol, pentru cauze meschine şi false, o suprafaţă egală Belgiei şi Olandei împreună, nu ne ajută să fim mai optimişti. Iar exemple ca cel al Senegalului, unde autorizaţia pentru împuşcarea unei sălbăticiuni protejate, trebuie semnată de însuşi preşedintele ţării, sînt totuşi prea puţine spre a schimba situaţia generală. În goana sa după confort, omul „modern" strică echilibrul ecologic,

primejduind sănătatea moştenită a Terrei şi atentînd în chip diabolic la frumuseţea ei primordială. Cu ochi de expert, autorul ne arată această frumuseţe acolo unde omul iraţional, alienat de „civilizaţie", n-a modificat încă esenţele, avertizînd însă răspicat că agresiunea contra naturii trebuie să înceteze imediat, căci mîine va fi deja prea tîrziu.

Fraza lui Nicolae R. Dărămuş, adecvîndu-şi modulaţiile afective după relieful atitudinal al comunicării, mai păstrează doar pe alocuri reminiscenţe sadoveniene, el preferînd acum precizia şi acurateţea. De la registrul exactităţii ştiinţifice se lunecă uşor, cu instrumentele poeziei, spre tonuri inefabile, de lirism şi tensiune emoţională. Autorul are voluptatea gestului narativ, chiar şi atunci cînd pare implicat total în actul jurnalistic. Iar dacă ziaristul şi prozatorul îşi dau mîna, aceste pagini, depăşind semnificaţia lor ecologistă, zugrăvesc fără stridenţe, dar percutant, fresca societăţii româneşti de azi. (Vezi de pildă episodul comercianţilor de cafea pe culoarele trenurilor). Nicolae R. Dărămuş, în postura sa de articlier, eseist sau prozator *pro natura*, ştie bine dozajele care asigură textelor energie şi vitalitate. Altfel spus, un sclipitor melanj de nostalgii, spirit paseist şi vehemenţă critică, rechizitoriu, caricatură şi pamflet. Cartea este în esenţă o construcţie jurnalistică, alertă şi cu impact garantat la public prin aria sa problematică gravă. Punţile către cititor se înmulţesc şi prin desele inserţii literare, adevărate oaze de sensibilitate vizionară. Imaginea rîurilor blasfemiate, a codrilor şi munţilor invadaţi de „drumuri, pensiuni, pîrtii de schi, viloaie, ATV-uri, jeep-uri atotbiruitoare şi arme", devine obsedantă şi obligă la grabnică reflecţie. Este obsesia că mediul nostru natural, recte creaţia lui Dumnezeu, înfruntă acum pericolul dispariţiei. Ne amintim că, pentru gloria şi continuitatea Romei, Cato cel Bătrîn îşi încheia toate discursurile, indiferent de tema lor, cu formula „Cartagina trebuie distrusă". Cuvintele sale erau un îndemn la vigilenţă şi acţiune pentru romani, împotriva unui vrăjmaş care primejduia însăşi existenţa imperiului. Astăzi noi, sintetizînd invers, s-ar cuveni să repetăm zilnic un slogan defensiv: „Ţara şi planeta trebuie salvate". Pentru că nu mai este vreme de distrus, ci doar de apărat.

Victor TEIŞANU

Fereastra

Câmpulung-Muscel...

...Capitala adolescenţei mele fantastice.

Oraşul pe care îl port mereu în străfundurile sufletului se deschide ca un origami galben-violet, aureolat de luminescenţa anilor '70.

Îngustele crăpături ale primelor mele amintiri scot la iveală o imagine mult mai veche, învăluită într-o lumină de felinar. O seară târzie, rece, un lătrat gros şi ecoul încărcat de senzaţia de intensă încordare, huruit de roţi pe caldarâm şi, la urmă, o tăcere compactă. Eu şi mama, la poarta casei doctorului Nicolescu. Blanc... Eu şi mama în biroul vestitului doctor. Ochii mei pironiţi, cu spaimă şi curiozitate, pe bustul de bronz aşezat pe o consolă înaltă. Şoapta mamei: „e popa Victor, tatăl domnului doctor..."

Iată prima şi cea mai adâncă amintire a întâlnirii mele cu oraşul pe care l-am primit cadou, mult mai târziu, când solemnitatea vârstei mele abia trecute în primul act de identitate se însoţea cu o însufleţire de neînvins şi o arzătoare dorinţă de a cunoaşte lumea largă... Şi *lumea largă*, aflată la doar 45 de kilometri de casă, m-a primit într-o zi de toamnă, de *cârstovul viilor*, într-un oraş care părea un amestec de conac boieresc, case domneşti şi o undă de atmosferă gotică, indusă de prezenţa curţilor interioare din spatele imobilelor cu intrare din stradă. Impresia care s-a rotunjit în mintea mea plină de fantazări romantice a fost aceea că am descins nu în dragul şi orgoliosul târg de la poalele Mateiaşului, ci direct în Weimer, într-un burg în care aveam să înghesui toate „proprietăţile" mele, încropite eroic din tot ceea ce-mi cădea la suflet în cea mai luminoasă perioadă a vieţii mele: tărâmuri îndepărtate, personaje coborâte din cărţile abia citite (*Lotte la Weimer şi Casa Budenbrook*), Thomas Mann în biblioteca liceului, Topârceanu şi Muşatescu stând de vorbă, pe trotuar, lângă Bărăţie, „melcii" lui Ion Barbu culeşi duminica din iarba umedă a „Parcului Ştefănescu", turnul-clopotniţă al Mânăstirii Negru-Vodă, încremenit în dreptul ferestrei sălii de clasă, într-o stranie singurătate, un copil blond, cu o sanie, în zăpadă – strănepotul pictorului paşoptist Negulici –, nişte infuzii Beatles şi... muzică melancolică franţuzească, o trupă rock a oraşului, formată din soldaţi, vânători de munte şi, peste tot, contrastul stăruitor dintre vechi, foarte vechi şi sumedenia de „noutăţi" venite cu trenul, de la Bucureşti, unde rotirea pământului părea că este alta decât în micul teritoriu păzit de luminile galbene ale unui secol uitat.

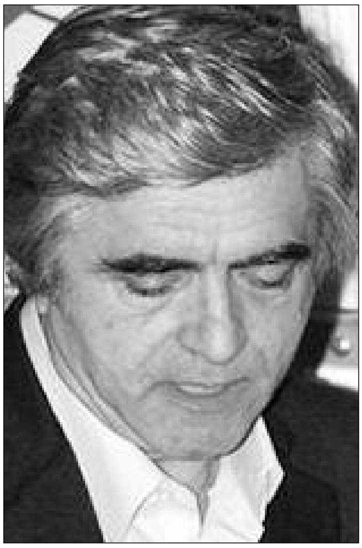
Viaţa se scurgea după alte orare. Zăpada se topea încet, vacanţele păreau ceva îndepărtat, nişte continente greu de atins după lungi şi lungi călătorii, profesorii erau mama, tata, domnul, doamna, Dumnezeu, modelul, eroul, paznicul, medicul, *vipul* – o îmbinare a celor mai senine, puternice şi curate însuşiri pe care omenirea aceea frumoasă le reflecta cu asupra de măsură.

Dintr-o astfel de lume fac parte. Generaţia mea încă se propteşte pe picioarele robuste ale unui asemenea loc mirabil. Fără oraşul meu litografic, cu străzile lui în pantă, cu magnoliile albe şi aerul muntos, fără grădina publică şi barometrul său legendar, fără prăvălia pălărierului şi contururile atât de familiare ale caselor muscelene glasul meu nu s-ar fi auzit niciodată.

Astăzi simt teama că firul subţire care încă le mai leagă pe toate, alcătuind această poveste, ar putea plezni. Şi perechea de turturele din ocniţele turnului Mânăstirii Negru-Vodă şi-ar putea face sălaş în piatra altor burguri.

Liliana RUS

Nicolae-Florentin PETRIŞOR

Profesor de limba franceză, autor şi coautor de auxiliare didactice, traducător (Françoise Dolto, Jordan Plevnes, Robert V. Joule şi Jean-L. Beauvois), interpret (Uniunea Europeană, Secretariatul tripartit pentru Dialog Social), preşedinte fondator al asociaţiei *Europe Maman*, formator de formatori de limba franceză, bursier al guvernului francez, bursier european, coordonator a numeroase parteneriate şi proiecte internaţionale, Nicolae-Florentin Petrişor a publicat proză scurtă, *Isabelle la Catholique* (cu proze încununate de două premii literare: Premiul Special al Juriului şi Premiul I pentru proză scurtă).

Despre cum poate el să simtă

Poezia lui Nicolae-Florentin Petrişor reține atenția prin dimensiunea ei barocă, giuvaieruri și sclipiri care se leagănă în bătaia sentimentului ca-ntr-o sală de bal din vremea Annei Karenina.

Stihuitorului îndrăgostit nu-i scapă nimic. Zâmbetul, lacrima, coapsele, privirea, dialogul femeii adorate cu lumea, toate contururile și detaliile acestor spații și relații, la vedere sau secrete, care susțin efuziunea devin sursă de inspirație. Forma concentrată este de bun augur, poetul reușind să dea viață, într-un catren, unei povești nemuritoare.

Versurile se întrețes libere, se simte impetuozitatea jocului cu vocabula, care răsuflă ușurată parcă la final, tocmai pentru că omul și cerul lui, proiecția lui în astral s-au întâlnit: *Am cântece pe rană și rană în cântări/ Când treci pe strada-ngustă uitată-n amânări/ Mă-nclin în urma ta cu fața spre pământ/ Căci raiul este totuși curbat ca un mormânt.*

Zâmbetul-ștreang, linie de lumină ce taie buza frunții, vioara nervilor care vibrează odată cu linia sugrumată a picioarelor, lacrima căzută în genunchi, mecanica fluidelor de miere, dorința ca o felie de pepene cu sâmburi roz sunt armele stilistice cu care Nicolae-Florentin Petrişor alege să lupte. Este lupta unui cavaler singuratic, a cărui trecere prin univers înseamnă, înainte de toate, vulnerabilitatea și freamătul unei aripi de înger căzut.

Denisa POPESCU

Despre zâmbet *

Te-ai întrebat vreodată de ce zâmbetul tău ştreang
Linie de lumină taie noaptea buza frunţii mele
Zâmbetul tău nu-l striveşte nici sărutul hulpav de arome
Despre zâmbetul tău sibilinic am vrut să-ţi vorbesc

Despre picioare

Picioarele tale drepte mă calcă pe vioara nervilor
Vibrează lung sugrumarea lor când mă aduni în braţe
Picioarele tale longiline sunt Calea Lactee spre dor
Despre picioarele tale catedrale am vrut să-ţi vorbesc

Despre lacrimă

Nu ţi-am gustat lacrima decât odată în cristalul ei
Perfect o să-ţi spun că mi-a rănit în tăcere papilele
Şi am prins-o în palma căuş în trecere velină
Despre lacrima ta căzută în genunchi am vrut
să-ţi vorbesc

Despre emisfere

De catifea reiată median emisferele tale cele două
În talerele palmelor mele de cântar temperat
Se şlefuiesc până la mecanica fluidelor de miere
Despre emisferele tale echilibrate am vrut să-ţi vorbesc

Despre harakiri

Plăcut harakiri din bisturiu cu mâna unui mamoş
Imaginea ta a ieşit la lumina zilei de ieri şi de azi
De câte ori mi-am pus lipitori buzele pe crenel
Despre harakiri matern am vrut să-ţi vorbesc

Despre cum simt

Ca pe un cub de gheaţă în alcool fervent te simt
Ca pe lămâia din ceaiul de tei lenitiv te simt
Ca pe clopotul de vecernie narcotic te simt
Despre cum am vrut eu să te simt îţi vorbesc

Despre privire

Raza privirii tale mă aruncă în pupila ciclonului
Abisal mecanism lichid ochiul iubitei neîndatorate

Închide-l şi mă vei aluneca pe pleoapa umezită
Despre cum te privesc dinadins am vrut să-ţi vorbesc

Despre te doresc

Te doresc ca pe o felie de pepene cu sâmburi roz
Orbit de zeama ţâşnită din dulceţuri neostoite
Te doresc ca pe o durere de pergament foşnitor
Despre cum te doresc am vrut să-ţi vorbesc

Despre şenile

Şenilele orgoliul tău talpă cuprinzătoare
Mă calcă pe caldarâmul sufletului încins
Mă prelinge consoană lichidă la picioarele tale coloniale
Despre orgoliul tău debalansat am vrut să-ţi vorbesc

Despre căutare

Te caut lângă mine palpând aşternutul hârtie creponată
Ca un beţiv sticla cu forme feline de femeie umană
Liber e locul ca pasărea pasă-mi-te pe ceruri
Despre căutarea pierdută de tine am vrut să-ţi vorbesc

Despre mers

Corabie rătăcită pe uscat neîmbibat de-nlăcrimate arii
Înaintezi cu un cap deasupra liniei vizibilului dintre noi
Priveşti înainte printre a fi şi a nu fi solemn pendular
Despre mersul tău ca un vas corintic
am vrut să-ţi vorbesc

* Poemele fac parte din volumul **Despre,**
dedicat lui Mens Pavor

Arte

„Rhapsody in blue”

La filarmonica cea piteșteană. Unde-a revenit, tare nimerit, un pianist mare. Chiar de milioane, cum am scris mai an. André Parfenov, ruso-german, virtuoz evident. Clăpar care nu doar cu gura căscată te lasă când îl asculți. Ci și artizan de talent al zilelor noastre. Rostuind la fix, în unire, simfonic și jazz. Excelent compune, tot așa cum cântă. Alergând pe claviatură precis. Sprințar, nuanțat, inventiv, colorat. Imediat cucerind și aplauze instant declanșând. L-a-nfăţişat inedit pe Titan, inspirat. Ferice, rasat, prin jazz elevat. Iară cu Gershwin ne-a-mpins de-a dreptu-n extaz. „Rhapsody în blue”, intens strălucind, uimind, răscolind. Inevitabil, mă-ntreb ce ar ieși dacă André în spate-ar avea o orchestră de soi. A de la Radio, de exemplu, ori cea din Sibiu. Cu Soare, Wolters sau Popa, la pult. Sper să se ivească un prilej din ăsta, iute, iute, iute. Ar fi câștig super, sunt convins de-acum...

Blues la Radio, ca la mama lui...

Spus ardelenește și parafrazând, la-nceput o fo' blues. Că din el, în timp, se ivir-atâtea, faine la auz. M-am convins deunăzi înc-o dat', ferice, la seara anume de la Radio. În studioul bucureștean de la sediu. Pe scenă, big band-ul de-acolo, ca de obicei. Sudat și rodat, ritmat apăsat. Experimentat și entuziast. Condus adecvat și cu rezultat de domn' Ionel Tudor. Tobe, suflători, pian și chitări, în acord major. Fără greș umblând și improvizând des și variat. Cu lejeritate, da' și fermitate. C-un sunet curat și echilibrat. Acompaniind trei oameni știuți, sigur pricepuți în domeniul ăsta, planetar iubit. Primu', Hanno Höfer, cel de la „Nightlosers”. Artist, vocalist, în ton chitarist. Apoi, evident, Mihai Godoroja. Robert Plant român, demn de ascultat. Și-un Berti Barbera în formă vădit. Vivace gurist, percuționist și muzicuțist. Interpreți versați și certificați ai acestui gen ce mereu te face să vibrezi intens. Am vibrat și eu și am fredonat cu vârf și-ndesat. Zicând: ce păcat că s-a terminat și-acas' am plecat. Oare am putea la Pitești avea o cântare-așa? Noi tare am vrea și ne-am bucura…

„Anotimpurile”, pe Jiu

Antonio Vivaldi și Astor Piazzolla. Creatori știuți și mereu iubiți. Liviu Prunaru și Valentina Svyatlovskaya. Soți și cordari în Olanda. La Concertgebouw de la Amsterdam. Au în comun „Anotimpurile”. Legate-ntre ele superb, genial și peren. Întru nemurire, fală, strălucire. Nestemate pe portativ rostuite cu har. Venețianu' inovând în baroc spectaculos și tare frumos. Vioara, un rol exemplar căpătând, parcă pe Paganini anticipând. Argentinianu', la rându-i, bandoneonu', cu foc mânuind. Deși „sezoanele” lui tot la vioară minune sunând. Un ucrainian are meritu-ăsta, reorchestrând pe măsură. Leonid Arkadievich Desyatnikov, sigur. Cinstind creativ chiar și pe Vivaldi, etern…

Liviu, Valentina, gândind inspirat, le-au împreunat și le-au prezentat deplin meritat, recent, în Bănie. La filarmonica urbei, un' le-au lucrat în mod adecvat. C-o trupă de cameră super. Ce s-a implicat serios și entuziast în proiect. Performând real și total de Liviu condusă. Fără cusur isonu' ținând, deși știmele-n speță ușoare nu sunt. Astfel putând excela ceterașii soliști, copleșind. Știu că-s pricepuți, da' s-au depășit în ce-au izbutit. Peste așteptări și, cert, uimitori. Au stilu' de muncă din Vest și treaba și-o fac doar așa. Le merge mâna pe strune la fix. Iute, nuanțat, select, apăsat. Au ales deștept, le-a ieșit perfect. Au fost delicioși și impetuoși. Dacă ar veni și pe la Pitești, am fi norocoși…

Adrian SIMEANU

Un solemn recital „panta rhei”

„De ce este importantă frumuseţea?” „Asta e întrebare de orb!”, ar fi răspuns Socrate. Adevărul, ca şi frumuseţea, este binecuvântarea copleşitoare asupra acestei lumi deopotrivă ameninţate de urât. Cele două dimensiuni se conjugă mereu, formând o dialectică de taine şi revelaţii.

„Frumosul este urât, urâtul este frumos!”, ar fi spus romanticul de carieră, cu apetit de descompunere experimentală a datului spre deliciul firii sale capricioase şi întortocheate.

Dar ce ispiteşte oare vădit feminitatea de totdeauna, dacă nu exorcizarea urâtului către o frumuseţe nouă, irepetabilă, irezistibilă? „Nu poate fi frumos decât ceea ce nu serveşte la nimic; ceea ce este util este urât!”, sună o altă diatribă estetizantă.

Un solemn recital „panta rhei” ne oferă poeta, de acum consacrată, **Liliana Rus**, în cel de-al treilea volum de poezii, „**Pasărea în lesă**” (Editura BrumaR, 2013), o arie multiformă de cântări ale intimităţii marcate de implacabila trecere a timpului, cristalizând în clişee-fetiş, prin care împodobeşte lumea pe care o vrea conservată, ilustrată în necruţătoarea peliculă a memoriei. Natura vie este agentul primordial al fluidizării discursului liric. Ea este omniprezentă, atemporală, frustă şi firească, integratoare. Poeta o recunoaşte ca oglinda fidelă a eternităţii din propria inimă; natura nu este constrânsă sau inovată stilistic, ea este martorul transparent al artificiilor obiectuale prin care se descriu scenele faste sau nefaste ale devenirii. Ritualul de magie, cu precădere diurnă, al poemelor valorizează straniul, ambiguul şi chiar burlescul, neevitat de poetă, în ciuda suavităţii proverbiale a tablourilor sale de intimitate. Liliana Rus este un liturghisitor intimist al lumii sale familiare, cu ecouri profetice în perimetrul cotidianului său barochist, în care îşi distribuie regizoral fantasmele proprii vârstelor, trăirilor şi întâmplărilor. „Pasărea în lesă” este o alegorie vibrantă a libertăţii tragicomice a fiinţei feminine în universul copleşitor al servituţilor cotidiene. Poeta regăseşte vioiciunea castă a celei ce se joacă cu acestea, cu o râvnă nedezminţită şi productivă din punct de vedere stilistic.

Ca o ursitoare sui generis a propriului traseu destinal, Liliana Rus răsfrânge în oglinzi mişcătoare proiecţiile unui „theatrum mundi“ perpetuu în care ea acumulează posturi şi roluri ameţitor de diverse. Acest vertij asumat vădeşte stofa de pantin sagace a poetei într-o lume ce o asaltează cu trecerea ireparabilă a timpului şi cu iraţionalul său.

Deopotrivă acest volum poate apărea, ca şi cele anterioare ale Lilianei Rus, ca un manifest feminist stilat, întrucât provierbialul minorat al fâpturii feminine cunoaşte un soi de apoteoză a unui insolit dandy feminin.

Ca o pârtie luminoasă

Ce m-ar putea apăra de muşcătura rece
a propriului meu creier?
Bufnitura lemnului ud peste genunchi,
închipuirea balerinei la trezirea din somn,
întotdeauna cu haine de clovn,
imaginând zborul în vârful degetelor,
cu aripile îngheţate.
Gândul la drum, apoi bucuria se topeşte, ustură,
şi alte ecouri mă învaţă că fiecare mâine se face ieri.
Gândul, ca sâmburele de caisă uitat într-o pungă.

Iată-mă schimbând direcţia,
prefăcându-mă curajoasă şi liberă,
ca o pasăre care ţopăie pe o pârtie luminoasă.

Nimic nu rămâne nepedepsit:
„- ai mâini frumoase”- îmi spunea un bărbat
şi o ceaţă fină urca în gât.

Să nu-mi strige numele,
să nu-mi spargă bucuria de midinetă,
să nu lase urme,
să-mi rămână vara, ca o pârtie luminoasă,
dincolo de care nu mai încape nimic.

Citiţi acest volum de poezii cu sentimentul romantic că visul se revarsă în viaţa reală, numai să-i punem straiul de sărbătoare al inspiraţiei şi al imaginaţiei noastre. Liliana Rus este şi din punctul de vedere al postmodernităţii un artist al diferenţei, posibile şi seducătoare deopotrivă.

Dorina MIHAI-MOISE

Aurel ȘTEFANACHI, ***Lăcomia destinului***, Editura *TipoMoldova,* Iași, 2011

Adrian Dinu RACHIERU, ***O întâlnire mirabilă: Eminescu-Creangă***, *Ideea Europeană,* București, 2013

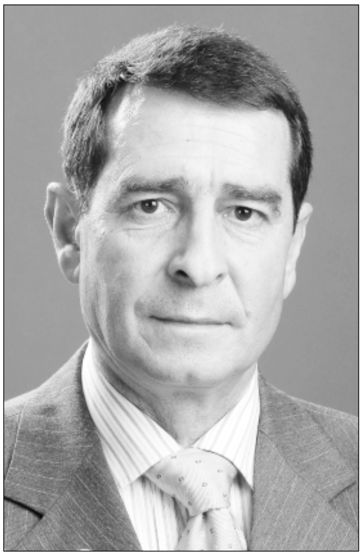

Cassian MARIA SPIRIDON, ***Poeme în balans***, Editura *Charmides,* Bistrița, 2013

Clipuri

Un om ca oricare

Speriaţi de viaţă, mulţi dintre noi disperă şi cad în depresie. Dar şi mai mulţi îşi pun capăt zilelor, crezând că au fost părăsiţi de soartă. Aşa am crezut şi eu, cândva, până am cunoscut un om banal, care, prin modul în care îşi înfrunta soarta, mi-a devenit o pildă vie şi mi-a prilejuit amintiri de poveste!

A trăit în judeţul Călăraşi, în satul Făurei, undeva în miez de Bărăgan, unde apele fac casă bună cu câmpia. Fiul său, poet, era de-o vârstă cu mine, activist cultural şi iubitor, cu patimă, al lui Bachus. Într-o zi i-am cunoscut tatăl, la care n-am observat nimic deosebit, cu excepţia ochelarilor fumurii, prea vechi şi demodaţi pentru vioiciunea şi inteligenţa de care dădea dovadă. Se mişca, ajutat de un baston, puţin cam greoi, dar ne-a omenit cum a putut mai bine, deoarece femeia i se stinsese şi rămăsese numai cu fiul său, căruia-i era mamă şi tată.

Deodată, mă întreabă câţi ani am şi-i răspund puţin cam şmechereşte: „Câţi îmi daţi?!" Dar omul îmi face o mărturisire: „După voce pari un băiat de treabă, dar după văz nu pot să-ţi apreciez vârsta!" Abia atunci mi-am dat seama că am în faţă un nevăzător, un campion al încrederii în sine. Ca să mă liniştească şi-a depănat povestea: „Am luptat în cele două războaie mondiale. În primul, ca tânăr, încorporat; în al doilea, ca om care trebuia să-mi fac datoria faţă de ţară. Când m-am întors din Primul Război Mondial nu mai trăia nimeni, eu fiind unicul fiu. Am reparat acareturile, am ridicat casă, mi-am întemeiat familie, am muncit pământul şi am pornit în viaţă, plin de speranţă. La 45 de ani am plecat din nou pe Front, în plin război, lăsând acasă o femeie cu doi copii. Când m-am întors n-am mai găsit nici casa, nici nevasta, nici copiii."

Şi-a plâns un timp soarta şi ochii pierduţi şi, pe întuneric, dar cu lumină în suflet, cu dragoste de viaţă şi-a „construit" drumuri prin curte, întinzând sfori de ghitare, şi-a pavat drumuri numai de el văzute, limitându-şi universul la puterea sa de cuprindere. N-a stat pe gânduri, nu s-a lăsat compătimit, a avut curajul să-şi ia o nevastă, o romancă muncitoare, care l-a ajutat să-şi rostuiască o gospodărie. Drept recompensă, el i-a dăruit un fecior, cu care mai târziu mă împrietenisem şi-i călcasem ograda. Trecuseră de la terminarea celui de-al Doilea Război Mondial aproape patru decenii. Omul nostru avea vârsta de 85 de ani, iar lumina ochilor i se mutase în înţelepciunea vorbei.

Iubea viaţa mai mult decât feciorul său, care, uneori, îi dădea destinului cu piciorul. Dorinţa sa de a învinge infirmitatea fizică, trăită dincolo de lumina zilei, îl ajuta acum să supravieţuiască ca un erou. Ai fi crezut că era condamnat la viaţă, însă, din dragoste de Dumnezeu, se străduia să-I înnobileze numele pe acest pământ. Când am aflat povestea am plâns… M-a luat în braţe, ca pe un autentic fiu, şi mi-a zis: „Să nu plângi pentru mine că eu mă simt bine în dragostea ce mi-o poartă Cel de Sus. Mai rău de cei ce au ochi şi nu pot să vadă", a spus cu adresă la fiul său, care-şi dădea cu stângul în dreptul, din punctul său de vedere.

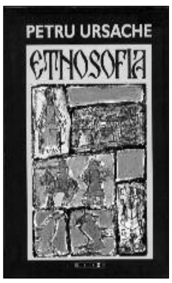
De atunci, nimic şi nimeni nu mă mai sperie pe această lume. „Căci Dumnezeu îţi dă necazul ca să te apropii de El. Pe cel ce-l iubeşte îl ceartă cu necazul, iar dacă omul e orb cu firea, cade în deznădejde, nu în dragoste de Creator", mi-a mai zis atunci Omul. Tot de atunci mi-am propus ca ideal de viaţă să nu fac de râs pe Cel de Sus, luând pilda eroului meu de poveste. Dar dacă-mi iese mereu ceea ce-mi propun, asta e o altă poveste, pentru că în mine se ascunde, uneori, un inamic mai mare şi mai puternic decât oricare dintre duşmanii mei.

Aici e miza!

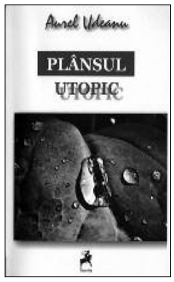
Acesta este tot chichirezul vieţii: „Să te cunoşti pe tine însuţi", aşa cum a stat scris pe frontispiciul Templului de la Helicarnas acum câteva mii de ani. Oare de ce?

Gheorghe FRANGULEA

Petru URSACHE, ***Etnosofia***, Editura *Eikon,* Cluj-Napoca, 2013

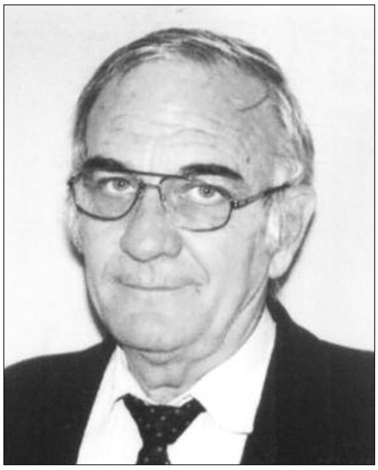

Aurel UDEANU, ***Plânsul utopic***, Editura *Tracus Arte,* Bucureşti, 2013

Iulian BOLDEA, ***Mircea Muthu în orizontul sintezei***, Editura *Arhipelag XXI,* Târgu-Mureș, 2014

Rozalia Bratu

Încă de la debutul său, din anul 1994, vedem la Rozalia Bratu tendinţele coloristice specifice pictorului. Spun asta pentru că artista a studiat grafica la Universitatea de Arte Bucureşti. Probabil că desenul pe care l-a studiat cu maestrul Mihai Mănescu, i-a adus o „linişte” în materie de rezolvare a problemelor sale de comunicare. Imediat ce a terminat facultatea, Rozalia a început să creeze o „lume” plină de viaţă reală, cu puternice influenţe fouviste. Lucrările sale ne conduc către analiza unor structuri şi stări mai degrabă provocatoare decât paşnice.

Dominanta cromatică din opera artistei este roşu, dar nu un roşu calm, ci mai degrabă dinamic, alunecând către violet (rece) sau către oranj (cald). Compoziţiile sale construite în cheia de aur sunt o pledoarie pentru mişcarea scormonitoare în ale lumii de dincolo de secvenţa vizibilă.

Îi place HUNDERTWASSER, dar nu-l pastişează. Rozalia este într-un dialog cu arhitectul vienez. Este o artistă proteică – analizează, dar îşi pune şi întrebări, rezolvă şi apoi se întoarce sub alte registre cromatice la stări şi fenomene pe care le-a tratat cu ceva timp în urmă. Nu este niciodată mulţumită şi atunci caută răspunsurile în profunzimea lucrurilor.

Pentru a fi o artistă completă ar trebui să primească provocări de la un public mult mai exigent decât cel pe care îl are în prezent. În fond, comunicarea ei cromatică ţine de filozofia contemporană. Alte legi, alte stări, altă lume.

Ion PANTILIE

Rozalia Daniela BRATU

STUDII:

■ Liceul de Artă „Dinu Lipatti”, specializarea Pictură, profesor Ion Pantilie, Piteşti – promoţia 1994

■ Universitatea de Arte Bucure°ti, Facultatea de Arte Plastice, specializarea Graficã, profesor Mihai Mãnescu – promoţia 1999

Membru al Uniunii Artiştilor Plastici - Filiala Piteşti – 2006

ACTIVITATE ARTISTICĂ:

■ 1994 – Expoziţia de diplomă, Liceul de Artă „Dinu Lipatti” - Piteşti, Galeria Metopa, Piteşti

■ 1998 – Expoziţie de grup, Galeria Metopa, Piteşti

■ 1999 – Expoziţia de diplomă, Universitatea de Arte Bucureşti, Palatul Mogoşoaia, Bucureşti

■ 2000 – Expoziţie personală, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de toamnă, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Centrul Cultural, Piteşti

■ 2001 – Salonul de toamnă, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Centrul Cultural, Piteşti

■ 2002 – Salonul de toamnă, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Centrul Cultural, Piteşti
– Expoziţie de grup a tinerilor artişti, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2003 – Salonul de iarnă, Centrul Cultural, Piteşti
– Expoziţie de grup, Rectoratul Universităţii Piteşti
– Expoziţia tinerilor artişti „Credinţă-Semn”, Galeria Metopa, Piteşti
– Expoziţia „Târgul de iarnă”, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2004 – Salonul de iarnă, Centrul Cultural, Piteşti
– Expoziţia tinerilor artişti „Simfonia culorilor”, Galeria Metopa, Piteşti
– Concursul tinerilor artişti, Galeria Artis, Bucureşti
– Expoziţia tinerilor artişti „Dialog”, Galeria de artă, Râmnicu Vâlcea
– Expoziţia de grup „Dialog între generaţii”, Muzeul Judeţean Argeş
– Salonul de toamnă, Galeria Metopa, Piteşti
– Expoziţia tinerilor artişti „November”, Galeria Metopa, Piteşti
– Expoziţie de grup, Râmnicu Vâlcea

■ 2005 – Expoziţie de grup „Confirmare”, Galeria Metopa, Piteşti
– Expoziţia tinerilor artişti „Formă şi culoare”, Galeria de artă Pristavu Center, Câmpulung Muscel
– Expoziţie de grup „Experiment”, Galeria Metopa, Piteşti
– Expoziţia de grup, Tabăra de creaţie Priboieni, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul tinerilor artişti din Piteşti, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2006 – Expoziţia Filialei U.A.P. Piteşti, Galeria Artis, Bucureşti
– Salonul naţional de artă, Palatul Parlamentului, Bucureşti
– Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2007 – Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2008 – Expoziţie de grup „Radiografia timpurilor”, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2009 – Expoziţie de grup „Four Seasons”, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2010 – Expoziţie de grup „Ostinato / Tăcerile unui om singur”, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2011 – Expoziţie de grup „Autoportret”, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

■ 2012 – Expoziţie de grup „Pink Africa”, Galeria Metopa, Piteşti
– Salonul de iarnă, Galeria Metopa, Piteşti

DOCUMENTĂRI PESTE HOTARE:

■ 2001 – Meteora, Platamonas, Salonic - Grecia
■ 2008 – Berna - Elveția
■ 2009 – Zagreb - Croația; Veneția - Italia
■ 2010 – Barcelona - Spania
■ 2011 – Amsterdam, Eindhoven - Olanda; Istanbul - Turcia
■ 2012 – Lisabona, Porto - Portugalia; Varşovia - Polonia
■ 2013 – Viena - Austria

Reviste primite la *Cafenea*

Anul 2014 începe pentru cititorii din Câmpina şi, deopotrivă, pentru oricare alt cititor în limba română, cu o nouă revistă: URMUZ. Creaţie inspirată a Lilianei Ene (director) şi a poetului Florin Dochia (redactor-şef), revista este editată de Biblioteca Municipală „Dr. C.I. Istrati" Câmpina, cu sprijinul financiar al Primăriei şi al Consiliului Local Câmpina.

Revista reuneşte în cuprinsul celor 24 de pagini, format B1, eseuri, proză, poezie, traduceri, cronici literare. Editorialul *De ce poezia?*, semnat de Florin Dochia, ne anunţă că „Această publicaţie de pedagogie a lecturii (…) va oferi informaţie de şi despre poezie, cu şi despre artele vizuale", drept pentru care autorul deschide revista cu câteva notaţii despre poezie, care trec deopotrivă prin Facerea lumii („Facerea Lumii este Poezie!"), Timp şi Spaţiu („Poezia este Timp şi este Spaţiu"), prin obsesia Cuvântului, Nietzsche, Neant, Camus, Bachelard, Eluard şi Pierre Reverdy.

„Despre ignoranţă şi devoţiune" (proză), dar şi despre letrism (eseu) scrie Virgil DIACONU. Cristian Crăciun semnează „Paradigmele geniului" (eseu), Florina Zaharia, Ani Bradea şi Hanna Bota scriu poezie în limba română, iar Amelia Stănescu îşi prezintă câteva poezii în italiană, limbă pe care o vorbeşte din când în când.

De forţă în acest număr (1 ianuarie 2014) mi se par traducerile: vezi interviul cu Mallarmé, realizat (pe vremuri…) de Jules Huret, traducere din franceză de Liliana Ene şi poeziile semnate de Dudley Randall şi Philip Levine, toate traduse de Liliana Ene şi Florin Dochia.

În revistă mai semnează Cornel Sântioan Cubleşan (proză), iar Mioara Bahna prezintă cartea de poezie *Porţi de... vreme închise*, semnată de Codruţ Radi, care scrie năucitor!:

De-ajuns tăcerilor c-astup
în mine totul fost ecou
mă doare marginii pe trup
doar umbra trenmurând din nou.

Versuri amendate cu negrăită delicateţe de cronicar. Nu lipsite de „coloare" sunt tablourile (portretele) stranii semnate de Alice Neculea, printate color pe trei pagini! Iată, în mare, o revistă care începe bine şi care merită să fie *cetită*. (**C.L.**)

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti
Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărții, 110013, Piteşti
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068

e-mail:
cafeneaua_literara2003@yahoo.com
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacției.

Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază.

Revista poate fi găsită la chioşcul Muzeului Literaturii Române, Bucureşti.

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

W. H. Auden (1907-1973)

Lullaby (Cântec de leagăn)

Pune capul, dragă,-n somn
Pe al meu braţ necredincios;
Timpul, febra ard afar'
Frumuseţea ce e dar
Visătorilor copii,
Groapa-i semn de efemer:
Dar în braţe până-n zori
O minciună vie ţin,
Vinovat şi muritor,
Pentru mine-i minunat.

Corp şi suflet una sunt:
Pentru acei ce se iubesc
Panta farmecului iau-n
Calmul zilei oarecari,
De la Venus semne vin
Din supreme simpatii,
Vaste dragoste, nădejdi;
S-a trezit un ochi abstract
Printre gheţuri, printre stânci
E sihastrul în extaz.

Cu încredere, loial
Trece prin al nopţii miez
Ca al clopotului bang,
Şi nebuni la modă cresc
Strigătul pedant, stupid:
Orişice bănuţ din preţ,
Cărţile ce rău prezic
Sunt plătite, dar din nopţi
Nu e şoaptă şi nici gând,
Nici sărut, nici chip pierdut.

Vis, frumos şi beznă mor:
Brizele să sufle-n zori
Vise să-ţi aducă-n jur
Ziua joacă-n bun-venit
Ochi şi inimă bătând,
Lume-a morţilor, destul;
Eşti hrănită-n seci amiezi
De puteri ce nu le vrei,
Peste nopţi de-ocară treci
Spre umanele iubiri.

Traducere din engleză: **Liliana Ene & Florin Dochia**

Rozalia Daniela BRATU - Structuri